

Verksamhetsberättelse

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

2005

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIENS
TIDSKRIFT

Nummer 4 • 2006
Årgång 145

Ansvarig utgivare Bruno Nilsson, sekreterare och VD, KSLA
Redaktör/grafisk form Kerstin Hideborn Alm
Tryckeri Eskilstuna Offset AB
Tryckår/månad 2006/06
Upplaga 1000 ex.
ISSN 0023-5350
ISBN 91-85205-35-4

De senaste årens utgivna nummer finns tillgängliga som nedladdningsbara filer på akademiens hemsida www.ksla.se.

Verksamhetsberättelse 2005

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

AKADEMIENS PORTALPARAGRAF

”Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.”

Med utgångspunkt från portalparagrafen har akademien förtydligat och kompletterat sin verksamhetsinriktning genom att formulera en verksamhetsidé:

Akademien är en aktiv mötesplats för vetenskap och praktisk erfarenhet. Akademien är vidare en oberoende och granskande organisation, som till samhällets gagn ska främja ett hållbart och ekonomiskt bärkraftigt nyttjande och vård av jord, skog, växter, djur, vatten och luft. Häri inbegrips även vidareförädling av produkter och tjänster till konsumenterna samt landsbygdens frågor i vid mening.

Akademien ska allsidigt belysa den gröna sektorns* betydelse för hela samhällets utveckling och för vår försörjning med säkra produkter, samspillet mellan natur och människa samt betona den gröna sektorns värde för rekreation, boende, rehabilitering, sport- och fritidsaktiviteter.

* Den gröna sektorn omfattar all den produktion och förvaltning, som har sin bas i den gröna cellens förmåga att med hjälp av solenergi, koldioxid och vatten i fotosyntesen framställa biologisk råvara som mikroorganismer, växter och grödor. Begreppet gröna sektorn innefattar skogs-, jord- och trädgårdsbruk, urbana grönområden samt fiske, vattenbruk och därpå baserad industri- och tjänstesektor. Den förser samhället med både varor och tjänster:

🌿 råvaror och därur framställda produkter som livsmedel, växter, trä, träprodukter, fiber, fiberprodukter, konstruktionsmaterial, bioenergi

🌿 ekosystemtjänster som biologisk mångfald, luftrening, vattenrening, markbördighet, avfallsnedbrytning

🌿 tjänster i form av rekreation och rehabilitering: livskvalitet, hälsa, turism, jakt, fiske, estetiska värden, kulturella värden, boende, fritidsodling.

Den gröna sektorn ger i nuläget cirka en halv miljon människor sysselsättning, den utgör bas för en tredjedel av Sveriges industriproduktion och ger landet cirka 140 miljarder kronor i exportintäkter. Den präglas av cirka 300 000 småföretag, men det finns även ett antal multinationella företag med hela världen som verksamhetsfält. Sveriges skogs- och åkermark ger en biomassa som i sig är ett viktigt tillskott för en uthållig energiförsörjning. Sektorn kan framöver beräknas tillhandahålla betydande nya, både materiella och immateriella, värden inom alla tre ovan nämnda områden.

Innehåll

Akademiens uppgift och arbete	6
Kommittéernas verksamhet	9
Övriga konferenser och seminarier	17
Projekt	21
Sammankomster	25
Högtidssammanskomsten	29
Avgivna remisser	31
Anslag, stipendier, priser och belöningar	32
Nya ledamöter	35
Avlidna ledamöter	36
Enheten för de areella näringarnas historia (ANH)	38
Publicerings- och informationsverksamheten	40
Enaforsholm och Barksätter	42
Styrande organ och personal	44
Ekonomi och förvaltning	46

Akademiens uppgift och arbete

Verksamhetsplanen 2005–2008, beslutad av akademikollegiet 2004, var den yttre ramen för akademiens arbete under 2005. Nio ordinarie akademisammanskomster och mer än 40 konferenser och seminarier har genomförts. Ett antal rapporter har publicerats i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift (KSLAT) samt i serien Skogs- och Lantbrukshistoriska Meddelanden (SOLMED). Därtill har ytterligare ett antal fristående rapporter sammanställts och getts ut från akademiens olika projekt. Femton kommittéer och ett antal andra grupper har varit verksamma. Allt detta och annan verksamhet inom akademien, såsom utdelning av priser, belöningar och stipendier, biblioteksverksamhet med mera, redovisas längre fram i denna verksamhetsberättelse.

Akademien har också varit ansvarig för några mer omfattande projekt. Några av dessa beskrivs översiktligt nedan.

Mat för livet

Mat är liv eller i varje fall medel för livet, livsmedel. Brist på mat är sjukdom och död. I den livsmedelsframsyn Mat för livet 2025 som akademien har genomfört finns mängder av data om livsmedelssektorns stora betydelse i samhället. Där finns också mängder av skäl för att forska, utveckla och investera, men några säkra svar på framtidsfrågorna ger forskarna givetvis inte. Då vore det inte framtidsfrågor. Vad man däremot tydligt kan se är att förmågan att svara på frågorna är helt beroende av vilken kunskap vi har. Alla stora steg från den tid då vi levde på savannen till dagens så kallade effektiva och rationella livsmedelssektor har blivit möjliga tack vare att vi hela tiden skaffat nya kunskaper för att

hantera oss själva, livsmedel, jord, natur, växter och djur. Framtidens utmaningar är tydliga, och nu citeras Peter Sylwan, projektets vetenskaplige rapportör: ”vi vill ha mer, bättre och mera hälsosamma livsmedel. De måste produceras på mindre yta och med mindre insatsmedel. De ska vara billigare samtidigt som djuren ska skonas, minska miljöbelastningen, återställa stora naturvärden, bevara de vi har, öka lönsamheten, förbättra arbetsmiljön, höja löner och vinster i hela kedjan.” Hur ska detta gå till? Studien visar att framtiden ligger i att frågorna får ställas på ett allsidigt och oberoende sätt, problemen identifieras och angripas förutsättningslöst av forskare och entreprenörer och inte efter någon färdigsydd företags- eller organisationsstrategi eller politisk agenda, vilket idag kanske sker lite för ofta.

Jordbruk, handel och utveckling

Kan i- och u-ländernas jordbruk utvecklas parallellt och i harmoni? Det finns en hel del i den internationella jordbrukspolitiska debatten, både inom EU och WTO, som tyder på konflikter av både politisk och kommersiell art, men också att det finns möjligheter.

Akademien har bett en grupp bestående av tio välkända experter och författare att fundera på dessa frågor. Avsikten har varit att sammanställa en antologi som kan bli en del av kunskapsunderlaget för att underlätta en insiktsfull behandling av frågan om samexistens och utveckling av jordbruket i både i- och u-land. Syftet har varit att utifrån Sveriges nya politik för global utveckling belysa dels samband och målkonflikter inom jordbruk, handel och utveckling, dels möjligheter till ökad samstämmighet. Resultatet presenterades i mars 2006.

SFM in Africa

Projektet Sustainable Forest Management (SFM) in Africa har genomförts av tre samverkande organisationer: nätverket för skogsforskning vid den afrikanska vetenskapsakademien, FAOs skogsavdelning och KSLA. Sammanlagt har ett tjugotal delprojekt genomförts och slutrapporterats både i Afrika, FN och i Sverige. Projektet har gått ut på att lära sig den läxa som man gjort under lång tid genom en mångfald både lyckade och tyvärr ej så sällan misslyckade biståndsinsatser på skogsområdet i Afrika och dra lärdomar från dessa insatser för framtida ändamål. Det afrikanska deltagandet i internationella skogliga processer och initiativ har synliggjorts och förstärkts. En grupp på hundratalet ledande företrädare för skoglig verksamhet har också bildats i Afrika för att nu i en andra etapp av projektet ytterligare stärka skogsfrågorna och dess behandling. Därtill har akademien, genom att den stått som den formella genomföraren av projektet, fått ett gott renommé i berörda afrikanska länder och i FN-systemet. Projektet går nu vidare i en andra etapp, där ledningen ligger hos afrikanerna, men där KSLA fortsatt spelar en viktig roll i genomförandet. Ytterst ger projektet good-will till Sida och svenska utrikesdepartementet som varande projektets finansierare, vilket akademien tacksamt ger sitt erkännande för.

Kanske är de goda erfarenheterna från dessa projekt en antydning om att akademiens arbetssätt framöver behöver kompletteras med denna typ av insatser i både det nationella och internationella arbetet.

A Future Perspective on the Wood Sector in China

En annan del av världen som akademien, tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademien, intresserat sig för är Kina. Detta land har ett stort behov av att importera trä och få igång en trävaruproduktion. Mer än 19

miljoner kineser arbetar inom skogsbranschen. Man utbildar cirka 700 000 personer i skogliga ämnen varje år. 170 000 personer är aktiva med skoglig utbildning, en fjärdedel är kvinnor. Kina importerar mycket virke från Ryssland, Malaysia och Indonesien, länder som kämpar med överavverkning och illegal avverkning. Det är svårt att få en bra bild av Kinas egna skogstillgångar. Statistiken är osäker. Klart är dock att inverkan på grannländernas skogar är enorm.

De kontakter akademien hittills haft med den kinesiska skogssektorn har framförallt varit inriktade på att bidra till att etablera gemensamma forskningsprogram för att klargöra den kinesiska skogssektorns storlek, potential och uthålliga brukande samt uppbyggnad av en kunskapsbas genom utbyte av idéer och forskare. Kina har därtill önskemål om stöd för att utveckla en skogspolitik, modeller för hur den skogliga sektorn kommer att utvecklas och påverkas av marknadsekonomi, skötselmetoder, teknik och certifieringssystem samt vid integrering av skogs- och pappersindustrin.

Turismen - en grön framtidsnäring

Den svenska turistnäringen omsätter drygt 170 miljarder kronor årligen. Det ser bra ut för tillväxten inom turistnäringen i allmänhet och för turism knuten till landsbygden och den gröna sektorn i synnerhet. För närvarande utgör turismen en betydelsefull inkomstkälla för 6 500 företag. Ökningen av sysselsättningen har varit stark, 24 procent inom turismen den senaste tioårsperioden, jämfört med fem procent totalt i Sverige. Ett litet exempel kan belysa potentialen:

Fisken i våra vatten kan vara mycket mer värd som bas för sportfiske än om den exploateras av ett storskaligt yrkesfiske. Laxfisket i Mörrumsån är värt cirka 50 miljoner kronor per år, medan hela det yrkesmässiga fisket, som tar 99 procent av laxen, är värt cirka 10

miljoner kronor. Hur många nya arbetstillfällen och exportintäkter skulle man kunna få om man ställer drivgarnsfisket mot de långsiktigt hållbara arbetstillfällen som kan skapas i Norrlands älvdalar om laxen tillåts återvända till sina lekvatten? Över tre miljoner svenskar fiskar med spö någon gång årligen och för 400 000 av oss är sportfisket den viktigaste fritidssysselsättningen. Sektorn omsätter idag mellan tre och fyra miljarder kronor, men beräkningar visar att den skulle kunna ligga på runt tio miljarder. Det finns till exempel 30 miljoner sportfiskare inom EU, varav minst en tiondel reser för att utöva sitt fritidsintresse. Lägg också till vad sportfiskarna åstadkommer av fiskevård och friskvård - en ren samhällsnytta.

En betydande del av den finansiella basen för att kunna bedriva denna omfattande verksamhet och dessutom dela ut priser och belöningar samt åtta miljoner kronor som stipendier och anslag, är de generösa donationer i form av stiftelser som akademien förvaltar.

Dessa är av två slag - sådana vilkas avkastning akademien själv förfogar över och sådana vars förvaltning anförtrotts akademien. De förstnämndas marknadsvärde var vid årsskiftet 110 miljoner kronor, de vars förvaltning anförtrotts akademien 600 miljoner kronor. Tidigare överfördes utan särskild ansökan, efter beslut i akademikollegiet och helt enligt då gällande bestämmelser, varje år cirka 10 miljoner kronor till akademiens verksamhet. Den successivt skärpta tillämpningen av 1994 års stiftelselag har medfört

att detta förfaringssätt ej längre är möjligt. Akademikollegiet har därför beslutat om ett nytt system för ansökningsförfarande och ansökningsberedning för dessa stiftelser. Kommittéer, projekt med mera inom KSLA måste nu i konkurrens söka medel för sin verksamhet.

Detta medför naturligtvis en helt ny situation för budgetplanering med mera. Administration av det nya systemet kan bli mera betungande, åtminstone inledningsvis. Kontakter med olika juridiska experter indikerade emellertid tidigt att någon annan möjlighet inte stod till buds. Många ser också en fördel i att konkurrensutsätta akademiens verksamhet vilket kan verka vitaliserande. Kvaliteten och relevansen i den verksamhet som akademien bedriver i kombination med engagemang och kompetens hos ledamöter och kansli, gör att vi sammantaget ser framtiden an med tillförsikt.

Ledamöternas och kansliets engagemang och kompetens gör det också möjligt att söka och erhålla finansiering från helt externa källor. Viktigt vid denna typ av finansiering är att akademien alltid själv, utan påverkan från annat håll, formulerar förutsättning, frågeställning, metodik och mål för projekten, så att akademiens oberoende aldrig kan äventyras eller ifrågasättas.

Mer information om kommande och tidigare aktiviteter på akademien finns på hemsidan www.ksla.se

Där finns sammanfattningar och i en del fall presentationer från seminarier och konferenser.

Kommittéernas verksamhet

Innehållet i hela akademiens verksamhet, som finns angivet i Verksamhetsplan 2005-2008, ska kontinuerligt stämmas av mot akademiens verksamhetsidé, verksamhetsmål, kännetecken och en omvärldsanalys. Verksamhetens innehåll bestäms av akademien själv genom dess olika organ och en aktiv ledamotsskär, men också av vad akademiens olika finansieringskällor tillåter.

Avvägningen mellan dagsaktuell och långsiktigt planerad verksamhet är viktig. Akademien ska även i fortsättningen vara lyhörd och flexibel och kunna engagera sig i snabbt uppdykande och för akademien viktiga frågor. Genom arbetet i kommittéer följer akademien utvecklingen inom sina områden och tar initiativ i speciella frågor. Arbetet i kommittéerna är en viktig del i akademiens pågående förändringsarbete. Kommittéer tillsätts normalt för tre år i taget och deras verksamhet omprövas kontinuerligt.

Kommittéernas ledamöter, sammanlagt fler än 125 personer, återfinns på akademiens hemsida, www.ksla.se.

Kommittén för EU-frågor

Kommitténs uppgift är, förutom att bevaka de areella näringarnas EU-frågor, även att behandla jordbruks- och livsmedelsnäringarnas beröring med världshandelsfrågorna inom WTO. Kommittén har under 2005 följt de jordbrukspolitiska förberedelserna inför dels EUs kommande budget- och programperiod 2007-2013, dels de kommande WTO-förhandlingarna i Doharundan med kulmen vid WTOs "Ministerial" i Hongkong i december 2005.

Under hösten 2005 fokuserades arbetet på de pågående WTO-förhandlingarna. I november genomfördes ett rundabordsamtal under medverkan av representanter från utrikes- och jordbruksdepartementen, Kommerskollegium, LRF, Svenska kyrkan och Forum syd. Samtalet blev en god grund för fortsatt planering av en WTO-konferens i januari 2006 med bred internationell medverkan från flera mycket viktiga länder på det agrara världshandelsområdet. Rapport från konferensen publiceras i KSLAT under 2006.

Kommittén har samverkat med kommittén för landsbygdsutveckling inför ett seminarium i maj 2005 om det kommande svenska programmet inom EUs miljö- och landsbygdsprogram

(LBU). Samverkan har även skett med kommittén för internationella skogsfrågor.

Kommittén för fiske och vattenbruk

Under 2005 skrevs en utförlig reserapport om kommitténs studieresa till Portugal och Spanien. Konferensen Lyft upp fisken i april på Sollentuna-mässan blev mycket lyckad. En broschyr med titeln Lyft upp fisken publicerades i samarbete med Länsstyrelsen i Stockholms Län, WWF och Sportfiskarna. En nytryckning av kommitténs broschyr "Fiskar och fiske i Sverige" gjordes under året. I september hölls möte med den nyblivne generaldirektören för Fiskeriverket, Axel Wenblad, och departementsrådet Åsa Norrman, Jordbruksdepartementet. Stefan Nyström och Henrik Andersson började arbeta på målsättningen för en ny kommitté inom fiskeområdet, som avser att påbörja sitt arbete under 2006.

Lyft upp fisken! (1 april)

Att fisken är mycket mer värd som bas för sportfiske än om den exploateras av ett storskaligt yrkesfiske betonades under en konfe-

rens på Sportfiskemässan 1 april, arrangerad av KSLA, Sportfiskarna, Världsnaturfonden (WWF) och Länsstyrelsen i Stockholms län. Denna insikt måste få genomslag i förvaltningen av fiskeresurserna och i ökade satsningar för att utveckla sportfisket.

Bland annat ställdes drivgarnsfisket efter lax mot de långsiktigt hållbara arbetstillfällena i Norrlands älvdalar som kan skapas om laxen tillåts återvända till sina lekvatten istället för att fångas ute till havs. En allmän fiskevårdsavgift, enligt samma modell som jaktvårdsavgiften, har länge diskuterats som en möjlighet att finansiera ökade satsningar på fiskevård och utveckling av sportfisket. Fiskevårdsavgiften har utretts flera gånger och förslag har lagts fram i riksdagen, men hittills har alla försök misslyckats.

Kommittén för forskningspolitik

Kommitténs uppdrag är att följa den forskningspolitiska debatten och utvecklingen i allmänhet och inom den gröna sektorn i synnerhet. Huvuddelen av kommitténs insatser har under året fokuserats på uppföljning, diskussion och analys av den forskningspolitiska proposition som regeringen presenterade under våren 2005. Höjdpunkten i detta arbete var den konferens som kommittén anordnade den 15 september med bred representation från myndigheter och näringsliv. Vidare har kommittén följt arbetet med EUs sjunde ramprogram samt de olika svenska initiativ som där tagits med betoning på den gröna sektorn. Uppföljningen har bestått i deltagande i konferenser om forskningspolitiken, författande av debattartiklar med mera.

Forsknings- och innovationsstrategi för grön framtid (15 september)

Nitton organisationer utarbetade under 2004 med KSLA som plattform ett gemensamt dokument med visioner för inriktning av och innehåll i den framtida forskningen och inno-

vationsverksamheten inom den gröna sektorn. Dokumentet utgick från den gröna sektorns omfattande betydelse för landets välstånd nu och i framtiden, den gröna sektorns förmåga att förbättra välstånd och samtidigt utveckla ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet samt nuvarande FoU-verksamhetens status inom den gröna sektorn.

På konferensen bekräftades att dokumentet fått god effekt. Från att den forskningspolitiska debatten i början av propositionsarbetet pekat ut endast teknik och medicin som områden som avsågs att prioriteras i den då kommande forskningspolitiska propositionen kom den av riksdagen antagna propositionen att innehålla ett tredje område som prioriterades lika högt som medicin och teknik, nämligen hållbar utveckling. En slutsats från konferensen var att det initiativ som togs av KSLA och ett antal organisationer inom både näringsliv, myndigheter och ideella organisationer var mycket värdefullt. Man ville gärna se att detta samarbete stärks och utvecklas vidare i den fortsatta forskningspolitiska utvecklingen. Rapport finns publicerad i KSLAT nr 13/2005.

Kommittén för internationella skogsfrågor

Arbetet i kommittén ska öka kunskaperna om det internationella skogliga arbetet och belysa den svenska skogsnäringsens problem och möjligheter. I april samarrangerade kommittén ett tvådagars seminarium om skog och skogsindustri i Kina med KSLA/IVAs Träakademi. I juni deltog företrädare för kommittén i UNFFs möte 5 i New York där också Lessons learnt on SFM in Africa presenterades. En studieresa genomfördes i oktober till Washington DC, där femton internationella och amerikanska organisationer, myndigheter och "think tanks" besöktes. I november hölls seminariet Behovet av europeisk och global skogs politik och i december hölls ett seminarium kallat European Forest Sector Outlook Studies.

Behovet av europeisk och global skogspolitik
(16 november)

Den svenska skogsbruksmodellen är resultatet dels av en rad skogsutredningar och följande skogsvårdslagar under 100 år, dels av affärsmässig erfarenhet hos skogsägare och industri. Vi är i stort sett tillfreds med vår gällande skogspolitik "frihet under ansvar". I EU diskuteras behovet av och innehållet i en gemensam skogspolitik och i FN-systemet resoneras sedan Rio-mötet 1992 globala skogsprinciper eller en skogskonvention. Frågorna engagerar i huvudsak en handfull funktionärer i staten, myndigheterna och i några av organisationerna, medan de flesta praktiker håller sig utanför. Det är viktigt, även för skogsägarna och industrin att öka sitt internationella engagemang eftersom vi vill kunna fortsätta att driva bärkraftigt skogsbruk på vårt sätt och eftersom vi har gedigna erfarenheter och kunskaper om skogsbruk och skogsindustri som vi bör dela med oss av.

European Forest Sector Outlook Studies
(14 december)

Under närmare 50 år har europeiska skogsstudier redovisats av ECE/FAO för att ge politiska beslutsfattare och företag kvalificerade analyser och information om Europas skogar och de internationella marknaderna för skogsprodukter. Den senaste från 2005 har rönt ganska liten uppmärksamhet i Sverige trots sina kvaliteter och en redovisning/diskussion av utsikterna 15 år framåt i tiden bedömdes lämpligt. I Europa ökar skogsarealerna och tillväxten överstiger avverkningarna avsevärt. Skogssektorn i Öst- och Centraleuropa återhämtar sig raskt. Returfiber och returträ väntas öka ytterligare i betydelse. "Non-wood products" ur skogen kommer att öka i värde. Den internationella handeln med skogsråvara kommer att öka till sänkta relativpriser. Miljöfrågorna i skogen som är viktiga i Europa ökar internationellt liksom intresset

för energi ur skogen. De estetiska synpunkterna på skog ökar i betydelse och rekreation blir än viktigare. Rekommendationerna är särskilt viktiga för de nya marknadsekonomierna i Öst- och Centraleuropa utan egna avancerade prognosinstitut och företag.

Kommittén för klimatet och skogen

Kommittén har under året i huvudsak arbetat med att skriva ett förslag till ett tvärvetenskapligt forskningsprogram inom kommitténs område. Arbetet blev försenat på grund av stormen Gudrun vars konsekvenser på olika sätt engagerat flera av kommitténs medlemmar under första halvåret 2005. Förslaget till forskningsprogram kommer nu att slutföras under 2006 och presenteras för en bred krets av forskare, beslutsfattare och forskningsfinansiärer. Resultaten från den litteraturstudie om klimatet och skogen, som kommittén genomförde under 2004, har vid ett flertal tillfällen presenterats på konferenser och seminarier inom landet bland annat skogsvårdsstyrelser, LRF och Naturvårdsverket.

Kommittén för kultur

Kommittén ska undersöka och synliggöra kulturens roll i samband med medvetandegörandet och informationen om landsbygd, lantbruk och vattenbruk. Kommittén verkar för att visa på de snabba förändringar som nu sker av livsbetingelserna i stad och på landsbygd. Projektet Ex urbe – landsbygd och kulturförändring syftar till att öka kunskapen om de stora förändringar som sker med landsbygdkulturen när den befolkning som sysslar med traditionellt lantbruk drastiskt minskar. Ett annat projekt är "Non Sensus", som är tänkt att drivas tillsammans med Riksantikvarieämbetet. Det skulle vara ett konstprojekt för att belysa jordbrukslandskapets förändringar och nya roller. Förslag om att tydligare integrera kulturen i KSLAs övriga verksamheter har också framställts och

delvis som en följd därav har kommittén föreslagit att den bör gå samman med kommittén för landsbygdsfrågor.

Kommittén för landsbygdsutveckling

Kommittén bevakar forskning och praktisk verksamhet kring landsbygdsfrågor, belyser dem och tar initiativ till samhällets gagn. I september arrangerade kommittén tillsammans med SLU en internationell konferens i Lerum om lokala livsmedel. Kommittén har under året även fördjupat samarbetet med den parlamentariska utredningen En strategi för en hållbar landsbygdsutveckling, vilket resulterade i ett seminarium i maj för remissinstanser om delbetänkandet om det kommande LBU-programmet. Seminariet genomfördes tillsammans med KSLAs kommitté för EU-frågor. I samverkan med utredningen och Formas planerades också en konferens till början av 2006 om forskningsbehov vad gäller landsbygdsutveckling.

Kommittén för livsmedelskvalitet

Kommittén behandlar aktuella frågor inom livsmedelsområdet. I detta arbete har ingått förslag till yttrande på utredningarna inom området. Under 2005 har kommittén arrangerat två konferenser. I april genomfördes konferensen Mångfald eller fåfald? – EMV på vinst och förlust. I november arrangerades konferensen Från rätt till vidbränt – när är det kokta fläsket stekt? Experter inom ämnesområdet belyste möjligheter och begränsningar vid uppvärmning av livsmedel. Samverkan med kommittén mat, hälsa, ekonomi har skett vid utarbetande av verksamhetsplaner för de kommande åren inom ramen för översyn av alla kommittéers ansvarsområden. Under året utkom skriften Vatten på butelj eller från kran? Kommittén medverkade vid planering och presentation av måltiden vid högtidssammankomsten.

Mångfald eller fåfald? Egna märkesvaror (EMV) på vinst och förlust (21 april)

Handelns egna varumärken breder ut sig på hyllorna i våra livsmedelsbutiker och har redan erövrat drygt en tiondel av marknaden. En nödvändighet för att hålla priserna nere, säger handeln. Ett hot mot mångfalden och kundernas rätt till information, menade kritikerna vid denna konferens. Idag säljer de stora livsmedelskedjorna en lång rad livsmedel med sitt eget varumärke på förpackningarna, trots att de inte tillverkat produkterna själva. ICA och Euroshopper är två exempel på sådana egna varumärken i ICAs sortiment. De andra kedjorna har andra märken, men trenden är densamma: utbudet av egna märkesvaror (EMV) ökar.

För två år sedan var elva procent av sortimentet i svenska livsmedelsbutiker EMV, idag är det sannolikt runt 15 procent. En drivkraft bakom den utvecklingen är handelns internationalisering. Ökad internationell konkurrens tvingar fram rationaliseringsåtgärder, och då är distribution av stora standardiserade volymer en framkomlig väg. Rapport finns i KSLAT nr 3/2005.

Från rätt till vidbränt? När är det kokta fläsket stekt? 8 november

Denna konferens tog upp frågor som nytta kontra risker med att upphetta mat. Att se

Idag säljer de stora livsmedelskedjorna en lång rad livsmedel med sitt eget varumärke på förpackningarna.

till att allt kött är ordentligt genomvärt är ett sätt att skydda sig mot ehec, campylobacter och andra mikroorganismer. Samtidigt finns en trend mot allt lättare tillagning och alltmer rå mat. Varningssignalerna mot att steka eller grilla för mycket och för hårt slutar inte att ljuda. Det är inte utan skäl som människan tillagat sin mat genom stekning eller kokning alltsedan hon lärde sig hantera eld. Och det handlar inte bara om smak. Upphettningsgör vissa näringsämnen mer tillgängliga. Samtidigt bryter värme ned en del naturligt förekommande ämnen som kan vara skadliga. Rapport från konferensen har publicerats i KSLAT nr 3/2006.

Kommittén för mat, hälsa, ekonomi

Kommitténs övergripande verksamhet och syfte är att inom ramen för akademiens ändamål behandla aktuella frågor som rör mat, hälsa, ekonomi. Kommittén använder tillgänglig kunskap och erfarenheter som finns både inom och utom akademien. Kommittén ser möjligheter genom att stimulera bättre kunskap hos alla aktörer i livsmedelskedjan, från producent till konsument, synliggöra vår matkultur och öka medvetenheten om mat och hälsa.

En stor del av kommitténs arbete har under året ägnats åt skriften "Den mångkulturella måltiden" och genomförande av sex regionala konferenser med anledning av debattskriften "Maten och folkhälsan". Ett sammanträde har genomförts tillsammans med livsmedelskommittén. Under året har även möte arrangerats med inbjudna från kommitténs referensgrupp som består av representanter från universitet, handel, produktion och näringsliv. Frågor om livsmedlens kvalitet och säkerhet berör hela akademiens verksamhet och kommittén kommer att initiera samverkan inom sitt ansvarsområde för att öka genomslagskraften.

Regionala konferenser - Maten och folkhälsan
Kommittén sammanställde under 2004 en debattskrift Maten och folkhälsan – några recept för ett friskare folk. Skriften vänder sig i första hand till dem som har möjlighet att påverka vår hälsa, antingen som folkvalda politiker eller som anställda inom näringsliv eller offentlig förvaltning. I skriften presenteras fyra recept för bättre folkhälsa. Recepten visar på att det behövs större insatser inom informationsområdet, inom matpolitiken, i skolans värld och vad gäller utbudet av hälsosam mat. Dessa kan ses som inlägg i debatten och används som ett underlag i remissförfarandet när det gäller Livsmedelsverkets och Folkhälsoinstitutets förslag till Jordbruksdepartementet och Socialdepartementet för underlag för goda matvanor och fysisk aktivitet.

För att sprida denna kunskap har KSLA tillsammans med Hushållningssällskapens Förbund under våren 2005 genomfört sex regionala konferenser i Stockholm, Växjö, Örebro, Göteborg, Malmö och Luleå. Konferenserna resulterade i ett flertal tidningsartiklar där kunskapsskriften och dess innehåll presenterades. Maten och folkhälsan – några recept för ett friskare folk kan laddas ner från KSLAs hemsida www-ksla.se.

Den mångkulturella måltiden

En kunskapsskrift med namnet Den mångkulturella måltiden har under 2005 producerats av kommittén. Syftet är att sprida ökad förståelse och kunskap om råvaru- och livsmedelsbehov till anställda inom handel, livsmedelsindustri, storhushåll, till hushållslärare, producenter samt konsumenter med olika kulturell och etnisk bakgrund, detta för att öka integrationen genom ett erfarenhetsutbyte mellan olika matkulturer.

På sikt skapas därigenom förutsättningar för ökad tillväxt inom livsmedelssektorn med inriktning på nya produkter som produceras

inom svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri, såväl förädlade som oförädlade. Syftet är också att skapa en positiv dialog mellan olika kulturer som bidrar till att förse den gröna sektorn med arbetskraft. Maten och måltiden är ett forum som förenar alla människor och KSLA kan därmed aktivt bidra till att projektet syftar till hållbar utveckling och konkurrenskraftiga företag i livsmedelskedjan. Skriften publicerades i februari 2006.

Kommittén för miljöfrågor

Kommittén följer och försöker påverka svensk och internationell utveckling inom miljö- värds- och naturresursområdet. Kommittén har under de senaste åren koncentrerat sin verksamhet till frågor om landskapet som den samlade arenan för integrering av miljö- och naturresursfrågor. Under 2005 har kommittén lämnat underlag till fyra remisser: en om strategi för skydd av värdefulla naturområden i skog, en om miljöstraffavgifter, en om strandskyddet och en om landsbygdsutveckling. Kommittén har planerat och genomfört en konferens om ädellövskog Ädellövskog för framtiden i samarbete med SLU, Alnarp, med efterföljande exkursion, som sker under våren 2006.

Under hösten har en studieresa genomförts till Rumänien för att studera det traditionella och värdefulla kulturlandskapet. Planering för ett rumänskt-svenskt seminarium har påbörjats för fortsatt utveckling av forskningsfrågor inom detta område. Arbetet med en populärvetenskapligt inriktad faktabok om landskapet fortgår. Miljökommittén deltar kontinuerligt i den nationella IUCN-kommitténs arbete.

Ädellövskog för framtiden (14 november)

Ädellövskogen är en självklar och attraktiv ingrediens i det sydsvenska landskapet. Den är viktig för rekreation och nöd-

En kunskapsskrift med namnet Den mångkulturella måltiden har under 2005 givits ut med syftet att sprida ökad förståelse och kunskap om råvaru- och livsmedelsbehov i olika matkulturer.

vändig för den biologiska mångfalden. Virkesproduktionsvärdet i ädellövskog är dock för närvarande relativt lågt. Intresset för att anlägga nya ädellövskogar är begränsat, trots att man på sikt kan få ett mycket värdefullt virke. Dessutom klarar ädellövskogen både vinterstormar och rotröta.

Många frågor handlar om ädellövskogens ekonomi. Virkesproduktionsvärdet har svårt att konkurrera med gran. Det är höga anläggningskostnader och långa omloppstider. Dessutom finns stora volymer ädellövskog i övriga Europa. Men ädellövskogen kan vara samhällsekonomiskt lönsam. Människors betalningsvilja för att vistas i ädellövskog överstiger de kostnader samhället tar för att bevara lövskogen, var en annan synpunkt.

Kommittén för skoglig teknik och logistik

Kommittén har tagit fram underlag för en ny satsning på FoU i skogsbrukets produktions- och försörjningskedja, benämnd Skogsteknik 2020. I mars arrangerades en workshop på detta tema. Ett programförslag om ökad produktivitet i skogsbruket och fortsatt konkurrenskraftig virkesförsörjning har utarbetats. Målsättningen är ett förbättrat råvaruutnytt-

jande, ökad produktivitet, ökat rotnetto och minskat oljeberoende. Identifierade FoU-behov rör försörjningsplanering, virkestillredning, drivnings- och transportteknik samt logistik- och försörjningssystem.

Förankringen av Skogsteknik 2020 i skogsbruket har inletts. Arbetet har utnyttjats för att specificera delar av den strategiska forskningsagendan (SRA) inom ramen för Forest-based sector Technology Platform, FTP, vilken utgör den europeiska skogsnäringens förberedelse inför formuleringen av EUs sjunde ramprogram. Initiativet Skogsteknik 2020 tas också upp i Skogs- och träindustrin – en del av Innovativa Sverige, som är Näringsdepartementets rapport från det så kallade branschsamtalet. I strategiprogrammet lyfts detta fram under Forskning om råvara och logistik.

Skogsteknik 2020 (9 mars)

Syftet med denna workshop var att utarbeta idéer och förslag till ett större FoU-program med inriktning mot att underbygga en fortsatt stark produktivitet utveckling i skogsbruket. Initiativet samlade de främsta företrädarna för det skogstekniska innovationssystemet, dvs. brukare och tillverkare av skogsmaskiner samt forskningsutförare inom ämnesområdet. Utgångspunkten för det arbete som genomfördes var brukarnas och det totala virkesförsörjningssystemets behov. Kommittén för skoglig teknik och logistik fick i uppdrag att utarbeta ett förslag till FoU-program med utformning som ett erbjudande till näring och samhälle samt att säkerställa en koppling till det pågående arbetet inom EU med att ta fram en Forest-based sector Technology Platform (FTP) som förberedelse inför formuleringen av EUs sjunde ramprogram.

Kommittén för skogsskötsel

Det svenska skogsbruket är inne i en fas när stora krav på hög virkesproduktion ska kombineras med biologisk hänsyn och en

allt större betoning av skogens sociala värden. En svensk vision om att energikällor som kärnkraft, olja, kol och gas ska ersättas med inhemska hållbara energikällor sätter skogen och skogsproduktionen än mer i centrum. Kommittén arbetar med att analysera hur svensk skog kan/bör skötas för att möta de olika önskemål och krav som ställs på skogsbruket. Arbetet genomförs med möten, exkursioner och initiativ till forskning. Kommittén har träffat sekreterarna i den pågående Skogspolitiska utredningen.

Under året har en vision av ett framtida skogsbruk Ekoforest 2050 utarbetats efter initiativ i kommittén. Visionen har resulterat i ett anslag från MISTRA (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning) för att skissa på ett nationellt större projekt. Fortsatt arbete med detta sker inom MISTRA. Grunden för visionen är att med ökad skogsproduktion som redskap söka öka måluppfyllelsen för alla de intressen som finns i svensk skog.

Kommittén för vattenfrågor

Kommittén bevakar frågor kring vatten, vattenresurser och vattenkvalitet med fokus nationellt och med kopplingar internationellt. Under året har kommittén arrangerat två konferenser kring EUs Vattendirektiv. I maj genomförde kommittén en tredagars studieresa i Estland. Kommittén har också varit referensgrupp vid planeringen av 2006 års Bertebos konferens med temat Water and Agriculture.

Konferenser om EUs vattendirektiv

(27 januari och 29 november)

Arbetet med EUs Vattendirektiv har under 2005 gått in i en intensiv fas. Medlemsstaterna arbetar nu med bland annat ekologisk karaktärisering av sjöar och vattendrag. EU har angivit riktlinjer för arbetet, men på grund av de skilda förutsättningarna i olika delar av Europa tillåts medlemsstaterna själva utforma

karaktiseringen. Rapporten till EU ska vara klar i december 2006.

I januari arrangerades konferensen Var går gränsen för god ekologisk status enligt Vattendirektivet?

Hur de olika länderna bedömer vad "god ekologisk status" innebär kommer i hög grad att påverka behovet av åtgärder under den fortsatta implementeringen av Vattendirektivet. I november arrangerades ytterligare en konferens med Vattendirektivet som tema. Konferensens titel var Water Framework Implementation in a European perspective. Här redovisade ansvariga personer från sex EU-länder hur arbetet med Vattendirektivet bedrivs. Särskilt togs frågan om allmänhetens möjligheter till inflytande upp. Intressanta olikheter mellan olika länder redovisades.

Kommittén för viltförvaltning

Kommittén bevakar och initierar frågor som rör vilda däggdjur och fåglar (vilt), deras förvaltning, bevarande och deras påverkan på de areella näringarna samt viltets roll för det övriga samhället. Kommittén har under året fortsatt arbetet med framtidens viltförvaltning. En redaktionell arbetsgrupp har tillsatts och påbörjat arbetet med en antologi om framtidens viltförvaltning.

Älg- och rådjursstammarna kostar mer än de smakar! (1 december)

Denna konferens samarrangerades med Skogsstyrelsen. Älg- och rådjursstammarna utgör en stor och viktig tillgång både för människors rekreation i skogen och för möjligheterna till jakt. Samtidigt är kostnaden för de skador som orsakas av älg och rådjur i trafiken och inom skogsbruket tyvärr mycket stora. Idag ligger de samhällsekonomiska kostnaderna för älg- och rådjursstammarna på cirka två miljarder kronor per år. Dödsfall och skador i trafiken står för två tredjedelar av de samlade kostnaderna. En tredjedel belastar

skogsbruket och skogsindustrin.

Även de samhällsekonomiska intäkterna från dagens viltstammar ligger på cirka två miljarder kronor per år. Skogsstyrelsen menade på denna konferens att dagens nivå på viltstammarna är ett stort resursslöseri. Minskar vi viltstammarna med 30-50 procent kan vi minska utgifterna för skogsskador med hälften medan den samhällsekonomiska nyttan av viltets jaktliga värden bara avtar svagt. Samtidigt kan vi förmodligen rädda tre till fem liv i trafiken per år.

Övriga konferenser och seminarier

Genomic Biology for Agriculture and Forestry

25 januari

University of Illinois är ett av USAs främsta universitet både vad gäller storlek och kvalitet på forskning och utbildning. Av särskilt intresse är verksamheten inom University of Illinois at Urbana-Champaign (UIUC). Forskningen är där inriktad på tillämpning och samarbete över ämnesgränser.

Övergripande synpunkter från detta seminarium var bland annat att Sverige borde skapa större tvärvetenskapliga centra för målriktad forskning i enlighet med erfarenheterna från UIUC. Detta skulle kunna leda till bättre utnyttjande av både den vetenskapliga kreativiteten och de finansiella resurserna. Den tekniska och naturvetenskapliga forskningen bör i högre grad kombineras med "Life Sciences", likaså är det angeläget att kombinera nanoteknik och bioteknik. Sverige borde kunna vara ledande för genteknikforskningen inom skogsområdet samt för köldresistens hos grönsaker och foderväxter, liksom för genteknik inom miljöområdet. Seminariet delfinansierades av Vinnova.

The Food Security Challenge in an age of Falling Water Tables and Rising Temperatures

27 januari

I samband med högtidssammankomsten gästades akademien av Dr Lester R Brown, Earth Policy Institute. Han höll ett seminarium där världens livsmedelsförsörjning behandlades. Dr Brown konstaterade att för odlingen tillgängligt vatten nu minskar i områden där mer än halva jordens befolkning bor och lever. Därtill stiger medeltemperaturen i långsam, men stadig takt. Dr Brown såg

framför allt tre åtgärder som vi omedelbart måste vidta: öka effektiviteten i för odlingen tillgängligt vatten, stabilisera storleken på jordens befolkning samt åtgärda växthus-effekten och därmed stabilisera klimatet.

Food and Wood for a Sustainable Future - Challenges for Soil Fertility Management

8 februari

Bevarande av markens bördighet är avgörande för både jordbruk och skogsbruk. Stiftelsen Svensk Växtnäringsforskning, som är anknuten till akademien, har verkat i 50 år med detta som ett övergripande intresseområde. För att manifesteras detta arrangerades denna konferens. Anslag har sedan 1954 tillförts stiftelsen årligen från gödselmedelsindustrin, men tidvis även från andra intressenter som till exempel Sockerbolaget. Tillsammans med avkastning från sparade medel har under den senaste tioårsperioden mellan 400 000 och 1 miljon kronor delats ut årligen till sökande. Dessutom har egna initiativ finansierats med totalt cirka 8 miljoner kronor under denna period. Rapport finns i KSLAT nr 12/2005.

Friluftsliv, framtid, folkhälsa

20 april

Ohälsan är ett växande samhällsproblem. Svensken lever allt längre, men antalet friska levnadsår blir i genomsnitt färre. Ohälsan kostar samhället åtminstone 100 miljarder kronor varje år. Det enkla budskapet från konferensen Friluftsliv-Framtid-Folkhälsa.com var, att ett bra och jämförelsevis billigt sätt att bryta den trenden är att se till att svenska folket rör på sig och kommer ut i naturen.

Studier av bland annat dagisbarn och gamla på äldreboenden visar, att skillnaderna i välbefinnande mellan de som har tillgång

till grönska och frisk luft och de som inte har det är dramatiska. Trots det lever nästan var sjätte svensk sitt liv utan att någonsin ägna sig åt friluftsliv eller någon form av fysisk aktivitet, och andelen innesittare har vuxit under senare år. Anställda vid företag som kan ta paus på en grön uteplats blir mindre stressade än anställda som inte har den möjligheten. Till och med rastutrymmen med utsikt över grönområden minskar stressen. Konferensen delfinansierades av Frisam och Friluftsrådet. Rapport finns i KSLAT nr 8/2005.

350 000 skogsägare kan inte ha fel – men hur vet vi vad de tycker och vad de gör?

26 april

Ett alltmer uttalat samhällsintresse av att följa, beskriva och förstå, tillstånd och förändringar inom det privata enskilda skogsägandet kan skönjas. Därför genomför olika aktörer också riktade undersökningar av skogsägarkåren, hittills dock oberoende av varandra och utan tidsmässig eller tematisk koordination. En samordning av insatser och resurser skulle innebära en rad fördelar med avseende på kvalitetssäkring, metodutveckling och teoribildning.

Vid workshopen presenterades en aktuell kunskapsöversikt av privatskogsbrukets struktur, aktivitet och attityder, kunskapsluckor identifierades liksom angelägna områden för kunskaps- och metodutveckling. På ett övergripande plan behöver vi utveckla teorier för att förstå skogsägarnas rationalitet och i förlängningen skapa incitament för individuell och samhällelig välfärdutveckling. Konkret behöver vi bättre kunskaper om hur man kommunicerar med skogsägare, skogstjänstemän, allmänheten och politiker.

I-ländernas krav på säkra livsmedel hot mot u-ländernas jordbruksexport?

1 september

Det finns en rad faror förknippade med livsmedel. De senaste årens spektakulära livsmedelsskandaler har satt fokus på maten vi äter - hur säker är den egentligen? För att minska riskerna lagstiftar de flesta länder om olika typer av sanitära krav. Det finns emellertid en utbredd rädsla att de alltmer strikta standarderna blir en ny barriär som stänger ute u-ländernas livsmedellexport.

Denna är viktig för u-ländernas ekonomiska utveckling.

Seminarier arrangerades av Svenska FAO-kommittén och KSLA. Rapporten *Krav på säker mat - självklarhet eller handelshinder* och seminarier visar att det går att förena behoven av säkra livsmedel i i-länderna och behoven att exportera livsmedel från u-länderna: standarder förstärker befintliga problem, men ger även nya möjligheter; vinsterna av standarder för u-länderna underskattas ofta; det är inte möjligt att kräva att i-länderna accepterar osäkra livsmedel; risken för protektionism kan öka över tiden. Seminariet delfinansierades av svenska FAO-kommittén.

Framtida kompetensbehov inom lantbrukssektorn

6 oktober

Utbildning och kompetensbehov är stora frågor just nu. Lantbruksnäringen är under omdaning, samhället efterfrågar delvis nya tjänster och varor, andra "kontrakt" behöver upprättas mellan olika delar i värdekedjan. Detta medför förändrade behov på kunskap hos dem som är verksamma inom sektorn. En ökad globalisering, ny kunskap och nya villkor för den högre utbildningen genom Bologna-processen, medför nya möjligheter för utbildningarna.

Detta var utgångspunkt för ett seminarium som anordnades av SLU, Naturbrukets yrkesnämnd (NYN) och KSLA. Seminariet var en del i en längre process som syftar till att få en samsyn på önskvärda kompetensprofiler/beskrivningar för och relationen mellan lantmästar-, agronom- och motsvarande utbildning. De resultat som framkommer i processen utgör fortsatt underlag för instanser inom SLU och arbetsgrupper inom NYN som har att utarbeta framtidens utbildningar inom den gröna sektorn.

Seminariet delfinansierades av SLU och NYN.

Grön bioteknik för framtidens odling 12 oktober

I forskningsprogrammet *Plants for the Future* drar EU-kommissionen och den europeiska bioteknikindustrin upp visionerna för den gröna sektorn fram till 2025. Vad innebär programmet för det svenska samhället, politiskt, vetenskapligt och industriellt, var frågan för detta seminarium. Inom EU finns 17 miljoner bönder. Av deras grödor produceras livsmedel, djurfoder, material, fiber och annat till ett värde av cirka 700 miljarder euro. Idag odlas genmodifierade grödor på 80 miljoner hektar av 8 miljoner odlare världen över. EU är det stora undantaget med 60 000 hektar, huvudsakligen i Spanien.

Plants for the Future och andra teknikplattformar inom den gröna sektorn kommer att ha en nyckelroll för att utveckla en kunskapsbaserad bioekonomi. I *Plants for the Future* är genmodifiering av växter bara ett av många områden inom biotekniken. Här betonas även hur viktigt det är att satsa på bra utbildning, studenter och unga forskare. I Sverige finns kvalificerade växtforskare med goda tekniska faciliteter, även om de är relativt få och samarbetar i begränsad omfattning. Rapport finns

*I forskningsprogrammet *Plants for the Future* drar EU-kommissionen och den europeiska bioteknikindustrin upp visionerna för den gröna sektorn fram till 2025. Vad innebär programmet för det svenska samhället, politiskt, vetenskapligt och industriellt?*

i KSLAT nr 11/2005. Seminariet delfinansierades av Svalöf-Weibull AB.

Jakten på den gröna marknadskraften **20 oktober**

Tänk om det bara vore tillåtet att släppa ut föreningar om man köpt miljöutrymme för sina utsläpp! Skulle ett sådant system kunna fungera? Två miljöekonomerna hävdar att ett sådant system skulle kunna driva på utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle långt mer kraftfullt än frivilliga åtaganden och politiska beslut. Samtidigt skulle jordbrukare och skogsägare få betalt för de ekosystemtjänster som de i dag tillhandahåller gratis, vilket i sin tur skulle omfördela resurser från stad till landsbygd.

De presenterade sin idéskiss till en grön marknadskraft för hållbar utveckling vid denna konferens på KSLA i samarrangemang med Naturvårdsverket och LRF. Idén togs emot positivt av politiker, forskare och företrädare för de areella näringarna, samtidigt som en rad stötestenar och olösta problem pekades ut. Rapport från konferensen finns i KSLAT nr 1/2006. Konferensen delfinansierades av Naturvårdsverket och LRF.

CGIAR-möte på hög nivå på KSLA **20 oktober**

Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR), är en omfattande internationell forsknings- och utvecklingsorganisation. Med sina 15 oberoende forskningsinstitut, lokaliserade framförallt i tredje världen, är det världens största offentligt finansierade forskningsorganisation.

CGIAR arbetar tillsammans med utvecklingsländerna för att på ett miljömänsigt hållbart sätt förbättra produktionen av livsmedel. Organisationen bildades 1971 och har idag cirka 8 500 forskare i över 100 länder. Verksamheten bygger på bidrag från medlemsländerna. Organisationens exeku-

tivkommitté hade 19–20 oktober 2005 sitt första möte i Sverige på akademien. Därefter arrangerades en ”High Level Dialogue”. En slutsats från detta möte var att man under de senaste 10–15 åren varit alldeles för lite fokuserad på att genom forskning och utveckling stödja och förbättra livsmedelsproduktionen i länder i tredje världen. Mötet finansierades av Sida.

Present IP Issues in European Plant Breeding **17 november**

Den internationella UPOV-konventionen (International Union for the Protection of New Varieties of Plants) om växtförädlarrätt och därtill hörande patentfrågor reviderades 1991. Tre år senare införde EU en lagstiftning baserad på konventionen. Den nationella lagstiftningen i Sverige, som omarbetades 1997, innehåller i huvuddrag den reviderade versionen av UPOV. På konferensen gjordes en analys av hur konventionen tillämpas i några länder inom EU och även jämförelse med förhållandena i USA. Växtförädlarrätt och patentfrågor är ett mycket dynamiskt problem just nu, där lösningarna skiftar från land till land, och där systemen för att engagera odlare med eget utsäde också skiftar. Konferensen delfinansierades av Sveriges Utsädesförening.

Projekt

Här presenteras de projekt som akademien antingen svarat för eller aktivt medverkat i under 2005. Mer utförlig information om respektive projekt finns på akademiens hemsida www.ksla.se

Ekologiskt Forum

Ekologiskt Forum är en mötesplats för alla som vill verka för utveckling av ekologisk produktion och bidra med underlag för Sveriges position i dessa frågor inom EU. Ekologiskt Forum bildades år 2002. Det har sitt hemvist vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA). Verksamheten delfinansieras av Jordbruksverket.

Kan ekologiskt lantbruk ge renare vatten?

20 januari

Detta seminarium tog upp frågan om ekologiskt lantbruks bidrag till ekosystemtjänsten rent vatten och miljö kvalitetsmålet giftfri miljö. Deltagare från SLU, kommuner och organisationer diskuterade med föreläsarna vilka möjligheter som finns att lägga om till ekologiskt lantbruk och även vad som förhindrar en omläggning.

Det ekologiska lantbrukets bidrag till rent vatten underströks i diskussionen och man funderade på olika sätt att stimulera marknaden och konsumtionen av ekologiska produkter. Ett merpris för produkterna är avgörande för omläggningen. Sockerbetor var under detta seminarium ett bra exempel på gröda där merpriset betyder mer än miljöersättningen för lönsamheten. Men vilket merpris kan marknaden acceptera i framtiden?

Hälsotrenden kan få stor betydelse, men socker, även ekologiskt, är en ohälsfaktor. För att minska konsumtionen föreslogs krav på 100 % ekologiskt socker. En politisk styrning kommer att vara mycket avgörande för

hur den ekologiska produktionen utvecklas. Miljöersättning till producenterna är en viktig stimulans, inte minst psykologiskt.

Vägen till 100 % ekofoder för gris och höna
20 juni

Denna workshop betonade att de enkelmagade djuren är viktiga i ekologisk produktion av flera skäl. Dels leder de enkelmagade djuren till ett rikare utbud av ekologiska varor för konsumenterna, dels kan de leda till ökad uppfyllelse av miljömålen i slättbygd, och till att djurvälståndet utvecklas. Ett problem för de enkelmagade djuren är att deras krav på sammansättning av aminosyror har varit svårt att helt tillfredsställa med dagens utbud av ekologiskt foder.

Som underlag fanns ett utkast till en rapport om dagens kunskapsläge kring möjligheterna att uppnå 100% ekologiskt foder. Rapporten, som finns på akademiens hemsida (Projekt/Ekologiskt Forum), justerades efter mötet och fungerade som handlingsunderlag inför EU-beslutet i frågan 2005. Under året planerades konferensen Det ekologiska valet - påverkar det nästa generations hälsa? vilken genomfördes i januari 2006 - rapport publiceras i KSLAT under 2006.

Träakademien

Globaliseringen av företagande och industriproduktion utvecklas i allt snabbare takt och detta skapar nya förutsättningar, möjligheter, hotbilder och konkurrenssituationer, även för svensk trämekanisk industri. Mot bakgrund

av den trämekaniska industrins betydelse för svenskt näringsliv, regionalpolitiska ambitioner och för samhällsekonomin är det viktigt att dessa frågor ges fortsatt uppmärksamhet. Projektets syfte är att medverka till att ta fram fakta och underlag till stöd för en progressiv utveckling av den trämekaniska industrin i Sverige, bland annat genom att initiera och genomföra projekt och seminarier. Projektet drivs i samverkan mellan KSLA och IVA (Ingenjörsvetenskapsakademien). Det finansieras av Kempestiftelsen, Skogsindustrierna och de två akademierna.

Verksamhetsplanen för den första fasen i Träakademiens verksamhet har fullföljts under året. Träakademien har haft flera kontakter med olika departement och skogsnäringen, bland annat inför Näringsdepartementets förestående branschsamtal med skogsindustrin. En viktig uppgift för Träakademien har varit att initiera vetenskapliga forskningsprojekt för att belysa väsentliga, strategiska frågeställningar vad gäller den trämekaniska industrins framtid.

Under 2005 startades två projekt: Landanalys – en jämförande studie av förutsättningarna för den trämekaniska industrins utveckling i Österrike, Kanada, Finland och Sverige samt Konsekvensanalys – en studie av beroendeförhållanden och samband mellan pappersindustrin och den trämekaniska industrin i Sverige.

A Future Perspective on the Wood Sector in China 12–13 april

I april genomförde Träakademien i samarbete med KSLAs Kommitté för internationella skogsfrågor och SLU två internationella seminarier om träindustrins framtid i Kina. Kina har stort behov av att importera trä och få igång en trävaruproduktion. Hundratals miljoner kineser är på väg till städerna inom en snar framtid och efterfrågan på byggmaterial kommer att öka. Begreppet

”WalMartification” har fått en innebörd inom skogsindustrin med IKEA som numera har 100 leverantörer till sin kinesiska möbelproduktion.

Kinas tillväxt har niofaldigats sedan 1980. Men ingen vet hur stor den kommer att bli de kommande tio åren. Kina har låga arbetskostnader, inflationen är låg, hälften av den i Västeuropa. Kapitalinflödet är dessutom stort. Men Kina har också en rad utmaningar framför sig. Arbetslösheten är stor, 150–200 miljoner människor saknar jobb. Tillväxten varierar kraftigt i olika regioner och inkomstskillnaderna ökar. Dessutom ökar utsläppen och skapar miljöproblem.

Mat för Livet – om framtidens livsmedel

Mat är livsmedel i ordets egentliga mening, medel för livet. Att inte ha mat är att vara hotad till livet. Med detta hot konstant närvarande lever nu 840 miljoner människor på jorden. Att ha mat kan också det vara ett hot. Idag får vi ofta höra att överflödet på mat, överkonsumtionen, är ett större hot mot människors liv och hälsa än bristen.

Mellan de här båda huvudproblemen – extremerna när det gäller människan och maten – finns ett brett spektrum av företeelser, processer och aktörer kopplade till livsmedel. De olika delarna av livsmedelssektorn har betydelse långt utanför själva livsmedelsproduktionen och konsumtionen. Så gott som varje sektor i vårt samhälle är på något sätt kopplad till livsmedelssektorn. Det betyder också att vi genom att påverka livsmedelssystemet kan påverka hela samhället.

Syftet med projektet Mat för Livet har varit att ”utifrån den svenska livsmedelssektorn och livsmedelsforskningen som aktiva och intressanta partners i det internationella samarbetet utarbeta visioner och framtidsbilder”. Avsikten har varit att få med hela kedjan från råvaruproduktion till konsumtion och hela samhället från nutrition till ekonomi.

Projektet har inneburit att en panel av forskare från olika discipliner formulerat sina framtidsbilder. Det är dessa framtidsbilder, som nu finns samlade i rapporten Mat för Livet – om framtidens livsmedel. Vid en konferens den 22 april i Göteborg med rubriken Framtidskonferensen Mat för Livet – Vem tar ansvar? slutrapporterades projektet. Projektet genomfördes med KSLA som plattform. Det har finansierats av Forskningsrådet Formas, Stiftelsen Lantbruksforskning, Livsmedelsföretagen och akademien.

Sustainable Forest Management in Africa

Ett gemensamt projekt mellan KSLA - genom Kommittén för internationella skogsfrågor - African Forest Research Network (AFORNET) vid African Academy of Science (AAS) i Nairobi och Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) kallat Lessons learnt on Sustainable Forest Management in Africa har genomförts i dess första fas. Det finansierades av

Utrikesdepartementet och Sida. Projektets första fas avslutades i juni 2005 i och med att 13 "Policy briefs" gavs ut på papper och på akademiens hemsida. Det första testet på projektets betydelse gavs vid UNFF-mötet i New York i juni 2005. Gruppen gavs officiell African Union-status och uppträdde enat. Inom den splittrade G77-gruppen höll Afrika ihop genom hela mötet.

Fas 1 (2003-2005) administrerades av KSLA. En planerad fas 2 under tre år kommer att ha sin bas i Afrika med ett förstärkt kansli. Uppgifterna i fas 2 blir att sprida kunskaper och erfarenheter från den första fasen och assistera vid uppbyggnaden av ett African Forest Forum, som förväntas fungera som en oberoende "think tank" för skogsfrågor i Afrika. Preliminärt är Sida positivt till fortsatt finansiering.

Atlasen Sveriges jordbruk och skogsbruk under 100 år

Efter att akademien tecknat kontrakt med Sveriges Nationalatlas (SNA), har arbetet

Ett gemensamt projekt mellan KSLA, African Forest Research Network (AFORNET) vid African Academy of Science (AAS) i Nairobi och Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) kallat Lessons learnt on Sustainable Forest Management in Africa har genomförts i dess första fas.

påbörjats i en projektgrupp för utgivandet av en atlas om markanvändning, jord- och skogsbrukets förutsättningar, produktion och arbete 1900-2000. Även förändringar i miljö och landskap ska ingå i verket. Atlasen kommer att publiceras i SNAs atlasserie, både i en svensk och en engelsk upplaga, och planeras bli färdig hösten 2009. Finansieringen av projektet sker till största delen med medel avsatta av grosshandlaren Moritz Fraenckel i början av 1900-talet och som därefter har förvaltats av akademien. Atlasen kommer att kompletteras med en antologi med längre artiklar i ämnet.

Jordbruk, handel och utveckling - Mot ökad samstämmighet

Kan i- och u-ländernas jordbruk utvecklas parallellt och i harmoni med varandra? Det finns en hel del i den internationella jordbrukspolitiska debatten, både inom EU och WTO, som tyder på konflikter av både politisk och kommersiell art, men också tecken på att det finns möjligheter.

Akademien har bett en grupp välkända experter och författare att fundera på dessa frågor. Avsikten har varit att sammanställa en antologi som skulle kunna bli en del av kunskapsunderlaget för att underlätta en insiktsfull behandling av frågan om samexistens och utveckling av jordbruket i både i- och u-land.

Syftet med antologin är att utifrån Sveriges nya politik för global utveckling belysa dels samband och målkonflikter inom jordbruk, handel och utveckling, dels möjligheter till ökad samstämmighet.

Antologin är inte ett försök till att ge entydiga svar och lägga fast utvecklingsvägar. Den är i stället en framställning av ett angeläget och komplicerat område utifrån olika perspektiv, kunskap och erfarenhet. I ett avslutande kapitel görs dock ett försök att sammanfatta vissa slutsatser från de olika

bidragen till antologin, samt diskutera tänkbara vägar framåt.

Antologin vänder sig till en bred läsekrets bland personer som intresserar sig för jordbruk i i- och u-land, såsom politiker, folkrörelser och enskilda organisationer, universitet, myndigheter, jordbrukare och jordbrukets organisationer. Det är också ett faktum att det sker en omfattande generationsväxling bland personer på olika befattningar där man arbetar med de globala perspektiven på livsmedelsförsörjningen. Antologin kan vara ett lättillgängligt stöd för personer som på detta sätt kommer in i dessa frågor. Flera av uppsatserna kan säkerligen även tjäna som kurslitteratur i olika utbildningar.

Projektet finansieras av Sida, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Vi-skogen, Kooperation Utan Gränser samt akademien.

Sammankomster

Den goda jorden - en förstörbar tillgång 10 februari

En ökande befolkning i världen kräver mera mat och energi producerad på åkerjord. Åkermarken är en ändlig resurs. Därför kräver den goda jorden vård och omsorg. Detta var föredragshållarna överens om vid akademiens sammankomst Den goda jorden – en förstörbar tillgång.

Preses Mårten Carlsson inledde med att ställa den retoriska frågan: vem har ansvar för denna resurs i dag? Den avslutande diskussionen pendlade tematiskt mellan grundelementen jord och vatten och geografiskt mellan u-land och Halland. Någon undrade om inte rubriken var felaktigt satt, om inte huvudproblemet är vatten. Det är interaktionen mellan jord och vatten som är viktig. Får man bara ner regnet i en jord med gott om organiskt material, ingen skorpa eller plogsula men bra ledningsförmåga har man tagit ett jättekälv mot att förse jordbruket med det vatten som behövs. Rapport finns i KSLAT nr 2/2005.

Heureka – bättre beslut i skogen! 10 mars

Med ett visualiserat beslutsstöd kan man få en bild av skogen vid olika tidpunkter och med olika skötsel. Visualisering är en viktig del av SLUs stora Heureka-projekt, som presenterades vid akademiens marssammankomst. Heureka är ett av de större skogliga forskningsprojekten i Sverige. Syftet med projektet är att ge samhälle och skogsägare ett verktyg att bedöma konsekvenserna av olika sätt att sköta skogen.

Nya tillväxtfunktioner är en central del.

Våra skogar sköts ju inte på samma sätt i dag som för 30 år sedan. De gamla tillväxtmodellerna kan därför leda fel. I projektet utvecklas nu nya funktioner som kan prognosticera utvecklingen i dagens och morgondagens skogar. Projektet handlar inte bara om skog som virkesproducent. Systemet kan också användas för att planera och analysera andra nyttigheter. Rapport finns i KSLAT nr 7/2005.

Flodvågskatastrofen i Sydostasien. Om hållbar återuppbyggnad av miljön och fiskenäringen

14 april

Vad görs och bör göras för att skapa en hållbar återuppbyggnad av miljön och fiskenäringen? Detta var den övergripande frågan för denna sammankomst. På de flodvågsdrabbade stränderna i Thailand byggs nu nya hotell i lika utsatta lägen som före katastrofen i december 2004. Deras avloppssystem tycks oftast bli av samma sort tidigare, det vill säga ett rör rakt ut i havet. Det finns en betydande risk att man bygger in gamla brister och gamla miljöproblem i de nya samhällen som nu börjar ta form i de flodvågsdrabbade kustområdena. Påståendet att vi svenskar bäst hjälper de drabbade områdena i Thailand genom att omgäende återuppta turistresorna dit ifrågasattes.

Mangroven förhindrar erosion och fungerar som en barnkammare för många fiskarter. Ett hektar mangrove kan generera fiskfångster på över tio ton per år – det är siffror som inget annat ekosystem kommer i närheten av. Den främsta orsaken till att mangrove avverkas är att skogen får ge plats åt

dammar för odling av jätteräkor. Man borde återplantera mangrove för att skapa säkrare och mer ekologiskt hållbara kustsamhällen för framtiden. Rapport finns i KSLAT nr 6/2005.

Tidslager på Julita – vårexkursionen 2005 1 juni

Akademiens vårexkursion gick till Julita vid sjön Öljaran strax utanför Katrineholm i Sörmland. Museichefen och akademi-ledamoten Else-Marie Strese guidade deltagarna i exkursionen. Julita är idag Sveriges Lantbruksmuseum och en avdelning under Nordiska museet. I mitten på 1960-talet tog museet emot en donation från Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien i form av agrara föremål och en summa pengar och man kan säga att Nordiska museet därigenom tog över rätten men också ansvaret för det nationella lantbruksmuseet.

Centralmagasinet som stod färdigt 1979 var första etappen på utbyggandet av lantbruksmuseet. Här finns cirka en halv miljon föremål. Museet har prioriterat arbetet med att bevara och informera om vårt levande kulturarv i form av kulturväxter och lantrasdjur. Julita är idag verksamt både inom Nordiska Genbanken (NGB) och det Nationella Programmet för Odlad Mångfald (POM).

Hur ser framtiden ut för papper och kartong?

8 september

Denna sammankomst hade förlagts till Stora Ensos pappersbruk Kvarnsveden i Borlänge. Här pågick slutfasen av att installera en helt ny pappersmaskin – PM 12. En investering på mer än fyra miljarder kronor, en av Sveriges största industriinvesteringar någonsin. PM 12 invigdes i november 2005.

Den nya maskinen ska producera 420 000

ton journalpapper per år. Maskinen ska gå 365 dagar om året – tidigare stängde Kvarnsveden ner under storhelgerna. Ur maskinen kommer det att rulla ett elva meter brett och två kilometer långt papper – varje minut! PM 12 blir världens största maskin för journalpapper. Råvarorna är gran, lera och el. Här används bara granmassaved, och den ska vara färsk så att den är lätt att barka och flisa. Som strategierna ligger just nu är detta kanske den sista stora investeringen som Stora Enso gör i Sverige. Nya investeringar i massa- och pappersmaskiner kommer att göras i Sydamerika, där råvarukostnaderna är låga samt i Sydostasien och Kina där marknaden förväntas växa.

Värdet av strömmande vatten 13 oktober

Strömmande vatten har många värden och ofta är det konkurrens om denna naturresurs. Vattenkraften anses vara ett av de ”renaste” energislag vi har och under våren 2006 kommer regeringen att presentera förslag till ytterligare utbyggnad av vattenkraft. Å andra sidan är våra nationalälvar mycket värdefulla för turism- och landsbygdsutveckling. En viktig och växande del handlar om upplevelser i vildmark med koppling till friluftsliv och sportfiske. De strömmande vattnen är även centrala för naturvärden, framförallt den biologiska mångfalden.

Hur ska denna konkurrens runt det strömmande vattnet hanteras? Vem vill bygga ut vattenkraften och vilka är de starkaste motiven? Har man ur nationalekonomisk synpunkt tillräckligt noggrant jämfört möjliga vinster för olika nyttjande av det strömmande vattnet? Kommer Sverige att kunna erbjuda ”turistisk vildmark” i framtiden och vad är den värd? Vad betyder de olika slags arbetstillfällen som skapas runt resursen? Rapport finns i KSLAT nr 10/2005.

År 2005 var det 150 år sedan KSLAs donator Alexander Wilhelm Bergsten föddes. Här ses han på jakttur med sina hundar Hej och Lord.

Vad händer inom jordbruket om oljan kostar 100 \$ per fat? 10 november

Stigande oljepriser skapar en global marknad för bioenergi. När bioenergin konkurrerar om åkern stiger livsmedelspriserna. På oljeväxter är detta redan tydligt där biodiesel driver upp rapspriset, men effekten på spannmål är än så länge obetydlig. Bland annat diskuterades den oljekommission, som statsministern lanserat med målet att göra Sverige oberoende av fossil olja år 2020.

Dit är det en bit kvar, men redan idag står bioenergi för en fjärdedel av den totala energianvändningen i Sverige. Oljan kommer aldrig att ta slut, men blir dyr att pumpa upp när källorna sinar. Den situationen öppnar för svenskt jord- och skogbruk. Modellstudier i USA med energigrödor visar att efterfrågan på biobränslen får livsmedelspriser att stiga. Men kampen om areal kan leda till etiska problem. Om i världen kör bil på spannmål blir det mindre över att mätta världens hungrande med.

Alexander Wilhelm Bergsten

samt

Den gångna och den kommande fyraårsperioden inom akademien – avgående och tillträdande avdelningsordförande reflekterar och spekulerar 8 december

År 2005 är det 150 år sedan Alexander Wilhelm Bergsten föddes. Med anledning av detta har akademien låtit ta fram en bok A. W. Bergsten – om personen, stiftelsen och fjällegendomen Enaforsholm som presenterades vid sammankomsten. Stiftelsen A W Bergstens donation har på många sätt haft stor betydelse för akademien. En lång rad arbeten om lantbrukets produktion, miljöfrågor i skogs- och jordbruket, kvalitetsaspekter i produkter och produktion har finansierats med hjälp av stiftelsen. A W Bergstens pris och belöningar har gjort akademien känd i många sammanhang. Fjällegendomen Enaforsholm har utvecklats till en fjällnära oas där ledamöter och många andra kan få

inspiration av gårdens och traktens unika miljö- och kulturvärden.

Sammankomsten omfattade också ett antal reflektioner från de avgående avdelningsordförandena. Deras erfarenhet togs emot av de tillträdande ordförandena, som även gav en övergripande insyn i sina tankar om akademiens framtida inriktning.

Högtidssammankomsten

Akademiens 192:a högtidssammankomst Högtidssammankomsten hölls traditionsenligt den 28 januari 2005 och hade samlat cirka 350 ledamöter och gäster i Musikaliska Akademiens stora sal med efterföljande middag på Stockholms Stadshus. Hedersgäst var Prinsessan Lilian. Preses Märten Carlsson inledningstalade, nyinvalda ledamöter presenterades och priser och belöningar utdelades. Akademiens sekreterare Bruno Nilsson sammanfattade det gångna årets verksamhet inom akademien och Lester R. Brown höll högtidstalet med rubriken Plan B: Rescuing a Planet under Stress and a Civilization in Trouble. Högtidstalet kretsade kring aktuella globala miljöfrågor, där ansvaret ligger hos oss alla för att rädda Moder Jord. Musiken framfördes av gruppen Trio X. Middagen intogs i Gyllene Salen på Stadshuset. Menyn, som hade komponerats på temat "Kulinariska Jämtland" med anledning av att det år 2005 är 150 år sedan akademiens store donator A.W. Bergsten föddes, presenterades av akademiledamöterna Ella Nilsson och Gert Göransson. A.W. Bergsten-pristagaren VD Jan Kjellman tackade på pristagarnas vägnar, professor Piotr Kowalik tackade för att han fått motta årets Bertebos pris och Dr Anna Tibaijuka talade på de nyinvalda ledamöternas vägnar. Till sist framförde jordbruksminister Ann-Christin Nykvist gästernas tack för en trevlig och väl komponerad middag

Priser och belöningar 2005

Vid högtidssammankomsten i Stockholms Stadshus den 28 januari 2005 utdelades priser och belöningar för förtjänstfulla insatser inom akademiens verksamhetsområden till följande personer:

Akademiens A.W. Bergstens pris till VD Jan Kjellman

"för innovativ och okonventionell lansering av svenska livsmedel i anslutning till IKEAs varumärke som resulterat i betydande exportframgångar till glädje och föredöme för hela livsmedelssektorn".

Akademiens Georg och Greta Borgströms pris till Dr Lester R. Brown

"for inspiring millions of people all over the world by global visions and a road-map for an ecological economy rescuing a civilisation in trouble and a planet under stress".

Bertebos pris till professor Piotr Kowalik

"for outstanding multidisciplinary research in water dynamics in agriculture and forestry and for pioneering development and implementation of waste water treatment methods in constructed wetlands and in energy crops production systems".

Akademiens guldmedalj till lantbrukare Inger Källander

"för att målmedvetet och prestigelöst ha gått i bräsch för en insiktsfull utveckling av organisation, mål och strategier för det ekologiska lantbruket"

samt till professor Dag Lindgren

"för internationellt uppmärksammade nya teorier och matematiska modeller inom kvantitativ genetik tillämpade på praktisk skogs-trädsförädling".

Akademiens silverplakett till lantmästare Per Brunberg

"för att med stort engagemang ha lyft fram jordbruket som en positiv yrkesverksamhet för den unga generationen och framhållit de möjligheter som finns för ett framtida hållbart jordbruk".

Akademiens belöning för framstående doktorsarbeten till AgrD Alastair Benjamin Ross

”för en insiktsfull avhandling om en biomarkör för fullkornsprodukter, där stora delar av hela komplexet råvara, förädling och födointag har behandlats och resultaten av forskningen redan kommit till användning i livsmedelsindustrin”.

Akademiens belöning för framstående insatser inom pedagogik och undervisning till FD Nils Trowald

”för en starkt engagerad och livslång gärning fylld av pedagogiska innovationer och provokationer som gjort SLU till ett föredöme inom universitetsundervisningen”.

Akademiens belöning för föredömliga insatser inom forskningsinformation till FD Per Angelstam

”för att som författare och föreläsare ha lyft fram naturlandskapets dynamik utifrån helheten skogsbruk och naturvård”.

Akademiens belöning för föredömliga insatser i skogs- och jordbruksforskningens tjänst till forskningsingenjör Sixten Gunnarsson

”för att konstruktivt ha utvecklat sina arbetsuppgifter, vilket lett till en nyckelroll i bearbetning av experimentella fältdata och kommunikation av försöksresultat”.

Akademiens stipendium till landsbygdsrådgivare till landsbygdsutvecklare Bengt Håkansson

”för att på ett oegennyttigt sätt ha bidragit till landsbygdens utveckling genom att samla många aktörers gemensamma krafter i olika utvecklingsprojekt”.

Akademiens Gunnar Torstenssons forskarstipendium till AgrD Maria Stenberg

”för gedigna vetenskapliga undersökningar om olika odlingsåtgärders inverkan på kvävehushållningen där resultaten redan kommit till användning i rådgivning och miljökontroll.

2005 års pristagare på rad – från vänster : Jan Kjellman, Lester R. Brown, Piotr Kowalik, Inger Källander, Dag Lindgren, Alastair B Ross, Per Brunberg, Nils Trowald, Sixten Gunnarsson och Maria Stenberg. Foto: Mats Gerentz

Avgivna remisser

Följande remisser till departement och myndigheter har avgivits under 2005:

- Införande av obligatorisk funktionstest av lantbrukssprutor och fältsprutor - Jordbruksverkets rapport 2004:17
- Mål för ekologisk produktion 2010 - Jordbruksverkets rapport 2004:19
- Strategi för formellt skydd av värdefulla naturområden på skogsmark
- Utredningen "Det går långsamt fram ... - jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn (Ds 2004:39)
- Underlag till Handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen - del 1 (Socialdepartementet)
- EUs sjunde ramprogram för forskning och teknisk utveckling
- Underlag till Handlingsplan för goda matvanor och ökad fysisk aktivitet i befolkningen - del 2 (Statens folkhälsoinstitut och Livsmedelsverket)
- Introduktion av förnybara fordonsbränslen. (SOU 2004:133)
- Fiskeriverkets uppdrag att göra en analys av möjligheter för och konsekvenser av en förändrad inriktning på kompensationsåtgärder avseende fiske i nuvarande och kommande vattendom
- Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen
- Småskalig livsmedelsförädling
- Ett förnyat strandskydd
- Djurskyddsmyndighetens redovisning av regeringsuppdrag angående vissa frågor om djurförsöksetisk prövning

Anslag, stipendier, priser och belöningar

Akademien förvaltar 39 stiftelser. Stiftelserna har som ändamål att främja vetenskaplig forskning och utveckling. Disponibel avkastning har fördelats av akademikollegiet efter ansökningar och efter bedömning av akademiens forskningsanslagsnämnd samt av särskilda styrelser för tre av stiftelserna samt för Stiftelsen Svensk Växtnäringsforskning. Medlen har fördelats dels till yngre graduerade forskare för forskningsprojekt och som resestipendier, dels till studerande inom jord-, skogs- och trädgårdsbruk, men även till praktiska utövare inom de areella näringarna. Beloppet per individ överstiger i regel inte 50 000 kronor.

Under redovisningsåret 1/1 2005–31/12 2005 har av disponibel avkastning cirka 8 miljoner kronor beviljats i anslag, bidrag, stipendier, priser och belöningar. Av dessa medel utgjorde 7 693 000 kronor anslag till forskning och bidrag till studieresor. Resterande medel utgörs av *stipendier för forskarrekrutering* 130 000 kronor och *belöningar* 204 700 kronor.

Ur *Stiftelsen Carl-Fredrik von Horns fond* för främjande av vetenskaplig undervisning och forskning, bland annat till resestipendier och gästforskning vid utländska läroanstalter för skogs- och jordbruk har totalt beviljats 1 829 000 kronor till 90 mottagare samt 70 000 kronor till projekt.

Av akademien förvaltade stiftelser behandlas 7 stycken tillsammans under benämningen *Akademiens samordnade stiftelser* från vilka 599 000 kronor utdelats till 29 mottagare. Dessa samordnade stiftelser utgörs av *Stiftelsen A. W. Bergstens donationsfond* för understöd åt forskningsarbete i lantbruksvetenskapliga ämnen, *Stiftelsen Adolf Dahls fond* för främjande av

jordbruk, företrädesvis baljväxtodling, *Stiftelsen Marie Josephine Guillaumes fond* för human behandling av husdjuren och upplysningsverksamhet rörande djurskydd, *Stiftelsen Alfa Laval AB:s fond* dels befordrande av lucernodlingen, dels anslag till forskning beträffande husdjurens utfodring och vård, *Stiftelsen Akademiens kulturtekniska fond* för i första hand hydrotekniska försök och undersökningar på jordbruksområdet, *Stiftelsen Hugo och Emma Björkmans minnesfond* för jordbruksvetenskaplig forskning samt *Stiftelsen Hem i Sverige-fonden* för forskning med speciell anknytning till de mindre jordbrukens problem.

Ur *Stiftelsen Nilsson-Aschans stipendiefond* för studerande vid SLU för utbildning till agronom, hortonom eller landskapsarkitekt, har utdelats resestipendier på 220 000 kronor. Ur samma fond har dessutom 20 000 kronor utdelats i stipendier till studerande vid SLUs lantmästarutbildning i Alnarp. Resestipendier på 107 000 kronor till blivande agronomer vid SLU har utdelats ur *Stiftelsen J. M. Svenssons donationsfond* och ur *Stiftelsen C. G. Johnsson och hans arvingars fond* för studier i utlandet på trädgårdsbrukets område har utdelats 60 000 kronor. I stipendier till avgående elever vid Himmelstalundsskolan, tidigare Statens Trädgårdsskola, har utdelats 4 000 kronor ur *Stiftelsen Gustaf Linds stipendiefond*. Stipendier på 14 000 kronor har utdelats ur *Stiftelsen Hem i Sverige-fonden* till studerande vid ettåriga påbyggnadsutbildningar i jordbruk och trädgårdsodling. Ur samma fond har även akademiens stipendium till landsbygdsrådgivare på 15 000 kronor delats ut.

Ur *Stiftelsen Erik och Ellen Sökjer-Petersens stipendiefond* har, till stipendier för att främja och stimulera intresset för skogsskötsel, speci-

ellt lövskogsskötsel, beviljats 158 000 kronor. Ur *Stiftelsen Edvard Nonnens stipendiefond* har utdelats resestipendier på 203 000 kronor för lantbrukets teoretiska och praktiska studier i utlandet.

Ur *Stiftelsen Axel Melanders fond* för studier inom eller utom landet av till lantbruket hörande frågor har delats ut 54 000 kronor och ur *Stiftelsen Ch. E Löfvenskiölds donationsfond* för studier utomlands av lantbrukets byggnader och inredning har utdelats 100 000 kronor.

Stiftelsen Knut och Alice Wallenbergs forskarstipendiefond för främjande av internationella forskarkontakter och erfarenhetsutbyte inom skogs- och jordbruksforskningsområdet och aktuella kontaktområden har delat ut 105 000 kronor. *Stiftelsen Nils Lagerlöfs fond* för forskare rörande husdjurens fruktsamhetsproblem har delat ut 145 000 kronor och *Stiftelsen Gösta och Sonja Engströms fond* för främjande av forskning eller utbildning inom svensk lantbruksnäring har delat ut 48 000 kronor.

Stiftelsen Stipendiefonden för mekanisering, för främjande av utveckling av en effektiv ekonomiskt riktig mekanisering inom jord-, skogsbruk, fiske och biodling, har delat ut 27 000 kronor.

Ur *Stiftelsen Gunnar och Birgitta Nordins fond* för skogsvetenskapliga studier har utdelats 310 000 kronor, ur *Stiftelsen Anders Elofsons fond* för understöd av forskning inom betesområdet, vallkulturen och fröodlingen har utdelats forskningsanslag uppgående till 174 000 kronor och ur *Stiftelsen Svenska Vallföreningens fonder* 135 000 kronor till forskningsprojekt och resestipendier.

För framstående insatser inom skogs- och jordbruk har, på förslag av vissa skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap, utdelats sammanlagt 30 000 kronor till 6 enskilda skogs- och jordbrukare ur *Stiftelsen A. W. Bergstens donationsfond*.

Ur *Stiftelsen Hugo och Emma Björkmans minnesfond* och *Stiftelsen Nanna Bergmanssons, född*

Wirén, fond har utdelats belöningar om sammanlagt 60 000 kronor för föredömliga insatser i forskningsinformation, framstående doktorsarbeten, framstående insatser inom pedagogik och undervisning samt för föredömliga insatser i skogs- och jordbruksforskningens tjänst.

Stiftelsen A. W. Bergstens donationsfond har utdelat 60 000 kronor utgörande *A. W. Bergstens pris* för framstående vetenskapligt arbete, framgångsrik undervisande verksamhet eller jämförbar insats på det praktiska området. Stiftelsen Georg och Greta Borgström donationsfond har delat ut 20 000 kronor utgörande *Georg och Greta Borgströms pris* till förtjänt person som aktivt forskar eller på annat sätt verkar i Georg Borgströms anda, det vill säga verksamhet som har med världens livsmedelsförsörjning att göra och de därtill knutna ekologiska, demografiska och ekonomiska aspekterna.

Stiftelsen SLO-fonden (Svenska Lantbrukarnes Olycksfallsförsäkringsbolags fond) har beviljat 2 730 000 kronor som bidrag för utbildnings- och försöksverksamhet, vetenskaplig forskningsverksamhet samt till stipendier speciellt inom arbetsmiljöområdet.

Stiftelsen Mary Francke-Gustafsons fond för främjande av utvecklingen i svenskt jord- och skogsbruk har utdelat 137 000 kronor.

19 700 kronor utgörande *Gunnar Torstenssons forskarstipendium* inom markvetenskap vid SLU har tilldelats förtjänt disputerad yngre forskare inom det markvetenskapliga området. *Gunnar Torstenssons Enaforsholmsstipendium* till studerande vid Sveriges Lantbruksuniversitet för berömvärt deltagande i studentkårens idrottsliga verksamhet och/eller föreningslivet inom resp. idrottsförening har bidragit med resebidrag på 10 000 kronor.

Slutligen har *Stiftelsen Svensk Växtnäringsforskning* under året anslagit medel till projekt med särskild inriktning på användningen av mineralgödsel och kalkningsmedel uppgående till 430 000 kronor.

Utdelning av priser, belöningar, anslag och stipendier 2005

kr

TOTALT 8 027 700

Belöningar och priser: totalt 204 700 kronor ur följande stiftelser: 204 700

A.W. Bergstens donationsfond	30 000
Hem i Sverige-fonden, Stipendium till landsbygdsrådgivare	15 000
Nanna Bergmanssons, f. Wirén, fond, Belöning inom forskningsinformation	15 000
Nanna Bergmanssons, f. Wirén, fond, Föredömliga insatser i skogs- och jordbruksforskningens tjänst	15 000
Hugo och Emma Björkmans minnesfond, Framstående doktorsarbeten	15 000
Nanna Bergmanssons, f. Wirén, fond, Föredömliga insatser i pedagogik och undervisning	15 000
Gunnar Torstenssons forskarstipendium	19 700
Georg och Greta Borgströms pris	20 000
A.W. Bergstens fond, Bergstens pris	60 000

Bidrag till forskningsprojekt, övriga projekt samt resestipendier: 7 823 000

Akademiens samordnade stiftelser*	599 000
Stiftelsen Anders Elofsons fond	174 000
Stiftelsen Axel Melanders fond	54 000
Stiftelsen C.G. Johnssons och hans arvingars fond	60 000
Stiftelsen Carl-Fredrik von Horns fond	1 899 000
Stiftelsen Ch. E. Löfvenskiölds donationsfond	100 000
Stiftelsen Edvard Nonnens fond	203 000
Stiftelsen Erik och Ellen Sökjer-Petersens fond	158 000
Särskilda stipendier för Forskarrekrytering för ännu ej antagna doktorander	130 000
Stiftelsen Gunnar och Birgitta Nordins fond	310 000
Stiftelsen Gustaf Linds stipendiefond	4 000
Stiftelsen Gösta och Sonja Engströms fond	48 000
Stiftelsen Hem i Sverige-fonden: elevstipendier	14 000
Stiftelsen J.M. Svenssons fond	107 000
Stiftelsen Mary Francke-Gustafsons fond	137 000
Stiftelsen Nilsson-Aschans stipendiefond: lantmästarstipendier	20 000
Stiftelsen Nilsson-Aschans stipendiefond	220 000
Stiftelsen Nils Lagerlöfs fond	145 000
Stiftelsen SLO-fonden	2 730 000
Stiftelsen Stipendiefonden för mekanisering	27 000
Stiftelsen Svensk Växtnäringsforskning	430 000
Stiftelsen Svenska Vallföreningens fonder	135 000
Stiftelsen Knut och Alice Wallenbergs forskarstipendiefond	105 000
Gunnar Torstenssons Enaforsholmsstipendium	14 000

* Stiftelsen A.W. Bergstens donationsfond (52 000 kr), Stiftelsen Adolf Dahls fond (150 000 kr), Stiftelsen Marie Josephine Guillaumes fond (70 000 kr), Stiftelsen Alfa Laval ABs fond (152 000 kr), Stiftelsen Akademiens kulturtekniska fond (100 000 kr), Stiftelsen Hem i Sverige-fonden (75 000), Stiftelsen Hugo och Emma Björkmans minnesfond (-).

Nya ledamöter

Följande personer valdes vid sammankomsten den 8 december 2005 in som nya ledamöter i akademien.

Allmänna avdelningen

Svenska ledamöter:

Förbundsordförande Lars-Göran Pettersson, Kvänum

Universitetslektor Lena Andersson-Eklund, Storstora

Professor Anders Engvall, Uppsala

Enhetschef Svante Nilsson, Jönköping

Utländsk ledamot:

Professor Anca Sârbu, Bukarest, Rumänien

Jordbruksavdelningen

Svenska ledamöter:

Professor Ragnar Elmgren, Enebyberg

Laboratorieveterinär Christina Greko, Uppsala

Lantbrukare Ann Klensmeden, Bräcke

Utländska ledamöter:

Professor Baiba Rivza, Jelgava, Lettland

Dr. Reinhard Grandke, Dreieich, Tyskland

Skogsavdelningen

Svenska ledamöter:

Professor Peter Högberg, Umeå

Professor Jan Weslien, Uppsala

Verkställande direktör Björn Andrén, Umeå

Professor Katarina Eckerberg, Umeå

Utländsk ledamot:

Professor Reinhard Hüttl, Cottbus, Tyskland

Avlidna ledamöter

Från och med verksamhetsberättelsen för 2004 har hanteringen av nekrologer över avlidna ledamöter ändrats. Beslutet har tagits av akademikollegiet (Akk 4/2004).

I verksamhetsberättelserna publiceras en förteckning över avlidna ledamöter med namn, avdelning, invalår och datum för dödsfallet. Vartannat år publiceras en skrift, som inne-

håller utförliga nekrologer samt fotografier så långt det är möjligt. Inom varje avdelning har utsetts en ledamot som under en fyraårsperiod är ansvarig för att nekrologer inom den egna avdelningen tas fram. Avdelningen för de areella näringarnas historia (ANH) ansvarar för texten och den slutliga utformningen av nekrologerna och utgivningen av skriften.

Följande ledamöter har avlidit under verksamhetsåret 2005:

Sven E. Berglund, invald i Jordbruksavdelningen 1987, avled den 27 februari 2005.

Carl Jakob R. Beskow, invald i Skogsavdelningen 1970, avled den 13 mars 2005.

Erik Edlund, invald i Skogsavdelningen 1974, avled den 13 april 2005.

Birgitta Danell, invald i Jordbruksavdelningen 1992, avled den 20 oktober 2005.

Gunnar Hoppe, invald som hedersledamot 1992, avled den 24 januari 2005.

Erik Jonsson, invald i Allmänna avdelningen 1973, avled den 2 april 2005.

Olle Pettersson, invald i Allmänna avdelningen 1995, avled den 19 september 2005.

Bengt Rättzén, invald i Jordbruksavdelningen 1982, avled den 28 januari 2005.

Lennart Schotte, invald i Skogsavdelningen 1982, avled den 30 juni 2005.

Utländska ledamöter:

Sigurd Andersen, invald i Jordbruksavdelningen 1983,
avled den 31 maj 2005.

Peter Solberg, invald i Jordbruksavdelningen 1970,
avled den 14 januari 2005.

Enheten för de areella näringarnas historia (ANH)

Till enheten hör akademiens bibliotek och arkiv. Biblioteket är specialiserat på skogs- och lantbrukshistorisk litteratur i vid, tvärvetenskaplig mening. Verksamheten riktar sig främst till forskare i skogs- och lantbrukshistoria på alla nivåer. Verksamheten har under året presenterats vid olika studiebesök. Utbildning i bibliotekskunskap har även skett för studerande i agrarhistoria.

Som gåva till bibliotekets samlingar har lämnats ett intressant broschyrmaterial från lantbruksmässor av Valtra Traktor AB i Eskilstuna. En större inventering har gjorts i bibliotekets samlingar av utomnordiska tidskrifter som är deponerade i statens biblioteksdepå i Bålsta. Två förteckningar, en över liggfoliopolymer och en över de kartor och planscher som uppordnats i samlingarna har under 2005 färdigställts och finns nu tillgängliga i utskrivnen form i referensbiblioteket.

Om- och nybindning har även i år skett av cirka 175 volymer från Brøndegaards samling och från äldre samlingen. Det rör sig både om böcker som tidigare funnits i äldre samlingen och om nyförvärv. Inbindningen har skett i enlighet med det bokhistoriskt och bevarandemässigt anpassade material- och färgschema som sedan tidigare etablerats för nya bokband till den äldre samlingen.

Under året har även gjorts vissa bokvårds- och säkerhetsinsatser i arkiv och äldre samling. En klimatanläggning för reglering av luftfuktigheten i arkivet togs i drift i början av 2005. Under hösten anlitas en papperskonservator som utfört en sanering av materialet i arkiv och äldre samling.

I säkerhetsförbättrande syfte har under året en dokumentation gjorts av det mest värdefulla materialet i den äldre boksamlingen. En läsbar säkerhetsbur i arkivvalven för för-

varing av detta material har installerats.

Under inventeringen av den äldre boksamlingen upptäcktes en bok från 1583 av Petrus de Crescentius, "New Feldt und Ackerbaw", som har tillhört den berömde astronomen Tycho Brahe och bundits till hans bibliotek på Ven. Detta verk kom i akademiens ägo genom den stora donation som Stockholms Gartnersällskap gjorde 1979. En första artikel om fyndet har publicerats i Kungl. Bibliotekets tidskrift *Biblis* nr 31 och därefter i flera dagstidningar.

Biblioteks- och arkivnämnden

Nämnden har en rådgivande funktion där ledamöternas främsta uppgift är att skapa kontakter och utvecklingsmöjligheter som är värdefulla för verksamheten, både internt och externt. Vid årets sammanträde informerades bland annat om det nya budgetsystemet och om det nya ansökningsförfarandet till fonderna som kommer att införas från och med 2006. Nämnden diskuterade hur dessa förändringar kommer att påverka ANHs projektverksamhet.

ANHs hemsida

Hemsidans besöksfrekvens ökar varje år och de mest besökta delarna av webbsidorna är de där man kan hitta publicerade texter av olika slag. ANH har sedan första början haft ambitionen att så långt som möjligt göra hemsidan till ett verktyg för den agrarhistoriska forskningen och i enlighet med denna målsättning har arbetet med att publicera skannade bibliografier, böcker och artiklar fortsatt under 2005. Bland annat har en förteckning över agrarhistoriskt intressanta examensarbeten vid Kungliga Tekniska Högskolans arkiv publicerats.

En preliminär förteckning över handskrifter och liknande material i akademiens arkiv finns också tillgänglig. Dessutom har en handskrift av akademiens förste direktör, A. N. Edelcrantz, skrivits ut och publicerats i sin helhet. Förteckning över liggfolianter i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek respektive Förteckning över plansch- och kartmaterial i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek finns dessutom publicerade på hemsidan.

Historiska projekt

Flera symposier och möten har anordnats med forskare. Ett symposium hölls i november där man diskuterade Janken Myrdals manuskript till hans biografi över agrarhistorikern och agrarekonomen Folke Dovring. I november avhölls även seminariet Garden History Research and the Importance of Collecting. Arrangörer var Forum för trädgårdshistorisk forskning och ANH. Bland föredragshållarna kan nämnas Dr Bent Elliot, chef för Royal Horticultural Society Library och välkänd som trädgårdshistorisk författare. En antologi kommer att ges ut i SOLMED-serien.

Väsentliga tillskott till finansiering av projekten och bokutgivningen har givits av ett flertal fonder och stiftelser. Några av dem som kan nämnas är Kungl. Patriotiska Sällskapet, C.F. Lundströms stiftelse, Formas, Magn. Bergvalls stiftelse, LRF, Arne och Margot Berglunds fond för forskning och Erik Jonssons fond för lantbrukskooperativ forskning. Medel från SCA har bekostat arbetet och kostnaderna för utgivningen av SOLMED-volymen Skog i förändring.

Brøndegaardsprojektet

Ett par hundra titlar har förvärvats – både nyutkomna och antikvariska. Formas och Riksbankens jubileumsfond har efter ansökan beviljat medel till olika delar av projektet. Formas avsatte medel bland annat till

publicering och informationsspridning, och Riksbankens jubileumsfond gav pengar till registrering av boksamlingen i den nationella databasen Libris, som är fritt tillgänglig via internet vilket avsevärt kommer att öka samlingens användbarhet, både i Sverige och utomlands.

Vagn Brøndegaard promoverades till hedersdoktor vid SLU i oktober 2005.

Publicerings- och informationsverksamheten

Akademien vill göra sammankomster, konferenser, seminarier och andra aktiviteter ännu mer tillgängliga för intressenter utanför Stockholmsområdet. Även under 2005 har akademien utnyttjat möjligheten till videokonferenser. Massmediakontakterna fortsätter att utvecklas och journalister inbjuds fortlopande till akademins olika aktiviteter.

KSLA-Nytt har bland annat publicerat

sammanfattande artiklar om akademins aktiviteter. På akademins hemsida (www.ksla.se) publiceras fortlöpande aktuell information om akademins aktiviteter. Sammanfattningar från tidigare sammankomster, konferenser, seminarier och workshops kan läsas på hemsidan. Informationen på engelska har också utvecklats. Antalet besökare på hemsidan har varit cirka 15 000 per månad.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift (KSLAT) utges i antingen tryckt form eller enbart på akademins hemsida. Under 2005 har tidskriften utkommit med följande nummer (Titlar markerade med * publiceras endast elektroniskt på KSLAs hemsida www.ksla.se):

Nr 1 Verksamhetsberättelse 2004 Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Nr 2 Den goda jorden - en förstörbar tillgång *

Nr 3 Mångfald eller fåfald - egna märkesvaror (EMV) på vinst och förlust *

Nr 4 Blåmusslor klarar västkustens vatten *

Nr 5 Äganderätt under avveckling? - äganderättens betydelse för de areella näringarna

Nr 6 Miljö och fiskenäring efter flodvägen - vad görs för att skapa en hållbar återuppbyggnad? *

Nr 7 Heureka - bättre beslut i skogen *

Nr 8 Friluftsliv - Framtid - Folkhälsa

Nr 9 Local and Regional Food *

Nr 10 Värdet av strömmande vatten *

Nr 11 Grön bioteknik för framtidens odling *

Nr 12 Food and Wood for a Sustainable Future
- Challenges for Soil Fertility Management

Nr 13 Forskning inom den gröna sektorn - ekonomisk tillväxt, ekosystemhälsa och välbefinnande *

Övriga trycksaker

Annat tryckt material som utkommit under året:

Mat för Livet - om framtidens livsmedel

Lyft upp fisken!

Kärlek, hälsa och mirakler - om Ernst Westerlund, Storlien och Blomsterstigen

Berg och jord kring Enaforsholm

Lessons Learnt on Sustainable Forest Management in Africa (13 policy briefs)

Enheten för de Areella Näringarnas Historia (ANH)

ANH har under 2005 medverkat i flera bokpresentationer. Olof Brandestens bok *Lantbrukarnas organisationer* (SOLMED 35) presenterades vid ett seminarium som anordnats i samarbete med arkivet Föreningen Stockholms Företagsminnen och LRF. Detta skedde i samband med invigningen av LRFs arkiv som nu är deponerat hos denna arkivinstitution.

I samband med utgivningen av Stig Hagners postumt publicerade bok *Skog i förändring*

(SOLMED 34) anordnades ett seminarium av SCA i Sundsvall om det norrländska skogsbrukets omvandling under den tid boken ospänner. Publiceringen av boken *A.W. Bergsten – om personen, stiftelsen och fjällegendomen Enaforsholm* (SOLMED 36) uppmärksammades vid akademisammankomsten 8 december i och med att bokens tre författare berättade om donatorn och Enaforsholm. De böcker som utgivits har annonserats i särskilda facktidsskrifter och de har även blivit uppmärksammade genom ett flertal recensioner och anmälningar i tidskrifter och tidningar.

ANH har under 2005 utgivit:

Skogs- och Lantbrukshistoriska meddelanden (SOLMED):

Nr 33. BRUKA, ODLA, HÄVDA

Odlingssystem och uthålligt jordbruk under 400 år.
Antologi. Redaktörer: Ulf Jansson och Erland Mårald.

Nr 34. SKOG I FÖRÄNDRING

Vägen mot ett rationellt och hållbart skogsbruk i
Norrland ca 1940–1990. Av Stig Hagner.

Nr 35. LANTBRUKARNAS ORGANISATIONER

Agrart och kooperativt 1830–1930. Av Olof Brandesten.

Nr 36. A.W. BERGSTEN

– om personen, stiftelsen och fjällegendomen Enaforsholm.
Av Hans Antonson, Nils Edling & Kjell Lundquist.

Enaforsholm och Barksätter

Årets högtidssammankomst genomfördes mot bakgrund av att det i år är 150 år sedan Alexander Wilhelm Bergsten föddes. I hälsningsanförandet vid högtidssammankomsten redogjorde preses för betydelsen av de donationer, särskilt Stiftelsen A W Bergstens donationsfond, vars förvaltning anförts av akademien. Musiken vid högtidssammankomsten och menyen vid högtidssammankomstens middag var inspirerade av Bergstens älskade Jämtland.

Under året har en bok A. W. Bergsten – om personen, stiftelsen och fjällegendomen Enaforsholm tagits fram och presenterats vid akademisammankomsten i december. Denna bok är en i det närmaste fullödiga beskrivning av A. W. Bergsten, hans livsgärning och hans intresse för Enaforsholm och Jämtland. Den kan kanske bland annat tjäna ändamålet att göra Enaforsholm mera känt bland och intressant för akademiens ledamöter.

Enaforsholm

Gästbeläggningen vid akademiens fjällegendom Enaforsholm har under 2005 varit knappt tio procent lägre än vad den var 2004, efter

Friluftsgården Enaforsholm i Jämtland.

att ha utvecklats positivt under tidigare år. Anmärkningsvärt är att akademiens ledamöter utnyttjar anläggningen så pass lite. Endast 7–10 procent av gästnätterna upptas av ledamöter, trots att Enaforsholm kraftigt har marknadsförts mot ledamöterna i utskick, på hemsidan och i tidningen KSLA-Nytt.

En orsak till den marginella minskningen av antalet gästnätter kan kanske vara att vintersäsongen varit kort på grund av en tidig påsk, att vissa vart-annat-års-aktiviteter återkommer 2006 och att anläggningen varit stängd en period för renovering av delar av huvudbyggnaden.

Dusch-, bastu- och torkutrymmena i huvudbyggnaden har genomgått en fullständig renovering och moderniserats. De har blivit betydligt mera angenäma att vistas i, och dessutom blivit lättare att underhålla. De gäster som hunnit besöka anläggningen efter renoveringen har uttryckt sin stora tillfredsställelse med resultatet, och många ser nu med förväntan fram emot att även måltidsutrymmena och gästrummen ska få en lika fin renovering.

Verksamheten och planeringen vid Enaforsholm leds av Enaforsholmsnämnden som tillsatts av akademikollegiet.

Aktiviteter på Enaforsholm

Sommarkurs i fjällkunskap

30 juli-5 augusti

Enaforsholmskursen genomförs i månadsskiftet juli/augusti varje år. Kursen 2005 inleddes på Enaforsholm med föreläsningar om fjällflora, rennäring, skogsbruk och fjällkunskap och kortare vandringar runt Enaforsholm. Därefter vidtog en fyra dagar lång vandring på cirka tio mil mellan Storulvån - Sylarna - Nedalshytta - Storerikvollen - Blåhammaren och tillbaka

KSLAs sommarkurs i fjällkunskap hålls varje år i Enaforsholm. I kursen ingår bland annat fjällvandringar och föreläsningar om fjällflora, rennäring och skogsbruk.

till Enaforsholm. Under vandringen studerades fjällvärldens geologi, fauna, flora och även historia eftersom ruten delvis går i Armfeldts och karolinernas ödesdigra spår.

Sommarbildning – Överlev fjällen 25-27 augusti

Vid årets upplaga av akademiens sommarbildning i Enaforsholm gavs, genom en kombination av teori och praktik, en bra bas för överlevnadskunskap i kombination med en fjällvandring. Överlevnadskunskaper har för många en naturromantisk klang, men en äkta nödsituation innebär ofta en mycket stor psykisk och fysisk påfrestning för den drabbade. Under mycket sakkunnig ledning fick deltagarna en första inblick i naturens skafferi och dess variation med årstiderna, men även hur man i en nödsituation kan kommunicera med omgivningen med enkla naturgivna medel.

Barksätter

Förvaltningen och driften vid Barksätter har som tidigare handhåfts av en av akademikollegiet tillsatt styrelse för Stiftelsen Mary Francke-Gustafsons donation Barksätters egendom. Det operativa driftsledaransvaret, inklusive skogsbruket, jordbruket och fastighetsdriften utövas av Linköpings Skogstjänst AB.

Inom skogsbruket har utförts sedvanlig avverkning, röjning och nyplantering. Skogsbruket följer i väsentliga delar Grön skogsbruksplan som upprättades 2000 och fortlöpande uppdateras. Jordbruket är idag helt omställt till ekologisk produktion enligt KRAVs regler och drivs som ett sidorende av aktiva lantbrukare på en grannfastighet. Arrendet har under året omförhandlats för en ny femårsperiod.

Skogsbruket har påverkats av stormen Gudrun. Inte så att beståndet drabbades direkt. Endast cirka 1,5 träd per hektar stormfälldes. Däremot medförde stormen att virkespriserna under året varit låga, varför några slutavverkningar inte genomförts. Intäkterna har således blivit förhållandevis låga, vilket kompenseras med att underhållsåtgärder som inte varit helt nödvändiga att få snabbt utförda har skjutits ett år framåt i tiden.

Barksätters egendom utanför Katrineholm.

Styrande organ och personal

Akademiens högsta beslutande organ är akademien in pleno.
Under detta fattas beslut av akademikollegiet, som 2005 består av följande ledamöter:

Mårten Carlsson, preses
Jan-Åke Lundén, vice preses
Bruno Nilsson, akademiens sekreterare och VD

Från akademiens allmänna avdelning:

Åsa Elfström, avdelningsordförande
Gert Göransson
Else-Marie Strese
Per Wramner

Från akademiens jordbruksavdelning:

Per-Åke Sahlberg, avdelningsordförande
Göran Dalin
Marie-Louise Danielsson-Tham
Lars Törner

Från akademiens skogsavdelning:

Jan Sandström, avdelningsordförande
Jan Fryk
Pelle Gemmel
Bo Wallin

Presidiet

Under akademikollegiet handhas löpande beslut av akademiens presidium,
som under år 2005 haft följande sammansättning:

Mårten Carlsson, preses
Jan-Åke Lundén, vice preses
Bruno Nilsson, akademiens sekreterare och VD

Personal

Akademiens kansli har under hela eller delar av år 2005 haft 16 årsanställda:

Agnetha Alriksson, akademiråd
Anette Amnegren, akademikamrer
Ann-Mari Aschan, sekreterare
Keiko Blesserholt, assistent
Bo Carlestål, akademijägmästare
Anders Fredholm, informationschef
Kerstin Hideborn Alm, kommunikatör
Karin Höök, akademiagronom
Lars Ljunggren, chefsbibliotekarie
Jimmy Lyhagen, bibliotekarie
Bruno Nilsson, akademiens sekreterare och VD
Christina Rabenius, assistent
Helle Rosencrantz, sekreterare
Joachim Siöcrona, bibliotekarie
Roland Svensson, serviceansvarig
Per Thunström, assistent

Ekonomi och förvaltning

Akademiens verksamhet finansieras av avkastningen från akademiens förmögenhet och av vissa anslag från avkastningen i de stiftelser som har till akademien anknuten förvaltning. Utvecklingen på de finansiella marknaderna har varit positiv under året.

Under de första åren av 2000-talet har det funnits alltför stora reserver i det fria egna kapitalet i akademien och i stiftelsernas fria egna kapital. Dessa reserver har nu på ett planerat sätt under perioden 2000–2005 arbetats ner så att stiftelsernas utdelning ligger i intervallet 80–100 procent av total utdelningsbar avkastning som glidande femårs-medeltal. Konsekvensen är att kostnadsnivån vid akademien måste minska med fem mil-

joner kronor, vilket också akademikollegiet beslutat. I samband med att budget för 2006 beslutades i december har nu också de områden som ska dras ner pekats ut. Åtgärder för att realisera denna neddragning har satts igång. Bland annat måste personalstyrkan minskas med cirka 20 procent.

Under 2005 har verksamhetens omfattning varit på samma höga nivå som under tidigare år. Verksamhetsresultatet blev -1,9 miljoner kronor. Efter realisationsresultat och återförda nedskrivningar är resultatet 10,6 miljoner kronor. Detta kan dock sättas i relation till att resultaten under de tre senaste åren har varit -3,2, -4,4 resp. -6,3 miljoner kronor.

Kapitalet är uppdelat i tre grupper:

Huvudförvaltningen med akademiens egen förmögenhet

I nedanstående tabell visas några jämförelsedata för de senaste fem åren.

	2005	2004	2003	2002	2001
Marknadsvärde finansiella anläggningstillgångar	113 712 155	99 146 441	99 453 609	91 768 897	111 119 637
Direktavkastning	3 987 395	5 637 111	7 419 161	6 992 048	7 234 531
Realisationsresultat	6 512 597	2 147 328	-5 258 760	-2 086 859	-5 603
Total avkastning av kapital	10 499 992	7 784 439	2 160 401	4 905 189	7 228 928
Avkastning i % av marknadsvärde vid årets ingång	10,59%	7,83%	2,35%	4,41%	5,89%
Årets resultat	10 572 658	-3 152 914	-4 394 856	-6 299 680	1 805 673
Totalt eget kapital	100 503 230	89 930 571	93 083 485	97 478 342	103 778 021

Gemensamt förvaltade stiftelser

Dessa stiftelser har till akademien anknuten förvaltning och deras finansiella anläggningstillgångar är samförvaltade. Kapitalförändring samt avkastning fördelas ut på respektive stiftelse efter varje stiftelses andel av det gemensamma kapitalet. Samtliga stiftelser avger egen årsredovisning. Följande tablå visar några jämförelsedata för gemensamt förvaltade stiftelser under de senaste fem åren.

	2005	2004	2003	2002	2001
Marknadsvärde finansiella anläggningstillgångar	423 108 029	343 488 737	335 893 585	288 084 517	388 489 677
Direktavkastning	17 999 442	17 196 306	16 374 565	16 729 630	20 838 731
Realisationsresultat	21 753 653	-2 572 328	-8 062 875	-7 441 535	2 832 471
Total avkastning av kapital	39 753 095	14 623 978	8 311 690	9 288 095	23 671 202
Utdelade medel	14 338 000	11 490 700	13 010 574	19 251 316	14 580 765
Avkastning i % av marknadsvärde vid årets ingång	11,57%	4,35%	2,89%	2,39%	5,25%
Årets resultat	64 158 852	14 530 611	10 451 255	-31 977 422	21 232 427
Totalt eget kapital	347 310 455	296 565 426	293 206 591	295 101 928	346 177 777

Stiftelsen Carl Fredrik von Horns fond

Denna fond har också till akademien anknuten förvaltning men förvaltas separat enligt dess särskilda donationsbestämmelser. Stiftelsen avger egen årsredovisning. Några jämförelsedata från den senaste femårsperioden redovisas i nedanstående tablå.

	2005	2004	2003	2002	2001
Marknadsvärde finansiella anläggningstillgångar	166 845 245	140 415 882	142 727 747	96 295 956	149 054 125
Direktavkastning	7 262 517	6 742 153	6 181 964	5 087 103	6 205 939
Realisationsresultat	7 822 839	-1 020 861	1 140 555	-291 091	-167 400
Total avkastning av kapital	15 085 356	5 721 292	7 322 519	4 796 012	6 038 539
Utdelade medel	3 837 560	3 089 440	2 795 578	2 349 325	2 448 783
Avkastning i % av marknadsvärde vid årets ingång	10,74%	4,01%	7,60%	3,22%	3,58%
Årets resultat	27 661 528	5 854 407	9 958 322	-12 216 765	5 468 137
Totalt eget kapital	132 750 003	108 804 859	105 901 232	98 594 115	113 076 761

Varje stiftelse har av donator fastställda bestämmelser för hur avkastningen ska användas. Gemensamt för de cirka fyrtioalet stiftelser som har till akademien anknuten förvaltning är dock att deras ändamål i huvudsak är att främja vetenskaplig forskning och utveckling inom de areella näringarna.

De kapitaltillgångar som tillhör akademien, eller de stiftelser akademien förvaltar, är investerade i svenska och utländska aktier eller aktiefonder, obligationer och bankcertifikat. Tillgångarna är deponerade i FöreningsSparbanken, Fischer och Partners fondkommission, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken samt en del direkt i utländska fondförvaltningsbolag via svenska kapitalförvaltningsbolag.

Kapitalförvaltningens resultat har mätts genom att jämföra ingående och utgående värden, justerat för uttag till verksamhet och anslag till destinatarer, med ett jämförelseindex (Benchmark). Detta jämförelseindex har beräknats genom att portföljernas relativa innehav av olika tillgångslag vägts in. Som vikt har använts portföljernas fördelning mellan svenska aktier, utländska aktier och räntebärande innehav. Affärsvärldens generalindex (AFGX) viktas med den enskilda portföljens procentuella innehav av svenska aktier, Morgan & Stanley Capital International World Index (MSCIWorld) viktas med portföljens procentuella innehav av utländska aktier och Stockholmsbörsens index för korta räntebärande papper (OMRXT-bill) viktas med portföljens procentuella innehav av räntebärande tillgångar.

Detta har gett till resultat att akademikapitalet har förändrats +22,9 % (jämförelseindex +19,5 %), gemensamt förvaltade stiftelsers kapital har förändrats +25,4 % (jämförelseindex +19,8 %) och kapitalet i stiftelsen Carl Fredrik von Horns fond har förändrats +21,1 % (jämförelseindex +21,8 %). Totalt för den sammantagna förvaltningen är resultatet

+24,1 %, att jämföra med jämförelseindex +20,4 %.

Nedskrivning av de finansiella anläggningstillgångarna gjordes 2002 i de fall den värdenedgång som inträffat beräknades vara bestående. Då akademien tillämpar en långsiktig placeringsfilosofi så avses med bestående värdenedgång sådan nedgång som beräknas kvarstå efter fem år. Individuell bedömning av varje placering gjordes, och nedskrivning skedde med belopp varmed anskaffningsvärdet översteg det beräknade värdet på fem års sikt.

Åren 2003–2004 återfördes nedskrivningar för aktier som sålts under året och som tidigare skrivits ned. Den 31 december 2005 översteg det totala marknadsvärdet för både akademiens och stiftelsernas placeringar med god marginal anskaffningsvärdet. Samtliga kvarstående nedskrivningar på finansiella anläggningstillgångar, utom för de aktier som saknar marknadsvärde, återfördes därför detta datum.

Finansiell riskstyrning

Enligt tillämpad placeringspolicy ska förmögenheten placeras i tillgångar som ger betryggande säkerhet och gynnar långsiktig real tillväxt av kapitalet samt en god årlig avkastning. Riskspridning säkerställs genom att reglerna i placeringsföreskrifterna anger begränsningar för olika typer av placeringar. Placeringsföreskrifterna innehåller till exempel regler för fördelning mellan räntebärande och aktierelaterade placeringar och för storleken av placeringar i enskilt värdepapper. Totalt innehåller föreskrifterna ett tjugotal kvantitativa regler. Därtill finns det även ett antal kvalitativa regler i föreskrifterna såsom övergripande förvaltningsprinciper, mål för förvaltningen, etiska och miljömässiga hänsyn etc.

Förväntad framtida utveckling

Inför 2006 har akademikollegiet beslutat att akademiens kostnader ska minska med fem

miljoner kronor jämfört med 2005. Åtgärder för att realisera detta har som nämnts tidigare satts igång.

Fastigheterna Barksätter och Enaforsholm

Stiftelsen Mary Francke-Gustafsons donation, Barksätters egendom, äger fastigheten Barksätter 2:18. Stiftelsen har till akademien anknuten förvaltning. Verksamheten vid Barksätters egendom framgår av egen årsredovisning.

Intäkterna, i huvudsak från skogsavverkning samt arrenden och hyror, uppgår till 802 kkr (1 036 kkr). Under år 2005 blev resultatet 33 kkr (- 89 kkr).

Stiftelsen A. W. Bergstens donationsfond har till akademien anknuten förvaltning. Stiftelsen avlämnar egen årsredovisning. Den fastighet som stiftelsen äger i Åre kommun, Enaforsholm, nyttjas som friluftsgård. Årets resultat blev -2 152 kkr (- 882 kkr).

Utgivna nummer av Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens TIDSKRIFT (KSLAT)

(Titlar markerade med * publiceras endast elektroniskt på KSLAs hemsida www.ksla.se)

2005

- Nr 1 Verksamhetsberättelse 2004 Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
- Nr 2 Den goda jorden - en förstörbar tillgång *
- Nr 3 Mångfald eller fåfald - egna märkesvaror (EMV) på vinst och förlust *
- Nr 4 Blåmusslor klarar västkustens vatten *
- Nr 5 Äganderätt under avveckling? - äganderättens betydelse för de areella näringarna
- Nr 6 Miljö och fiskenäring efter flodvägen - vad görs för att skapa en hållbar återuppbyggnad? *
- Nr 7 Heureka - bättre beslut i skogen *
- Nr 8 Friluftsliv - Framtid - Folkhälsa
- Nr 9 Local and Regional Food *
- Nr 10 Värdet av strömmande vatten *
- Nr 11 Grön bioteknik för framtidens odling *
- Nr 12 Food and Wood for a Sustainable Future - Challenges for Soil Fertility Management
- Nr 13 Forskning inom den gröna sektorn - ekonomisk tillväxt, ekosystemhälsa och välbefinnande *

2006

- Nr 1 Jakten på den gröna marknadskraften *
- Nr 2 Turismen - en grön framtidsnäring *
- Nr 3 När är det kokta fläsket stekt? - om risker och nytta med upphettning av mat
- Nr 4 Verksamhetsberättelse 2005 Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Drottninggatan 95 B
Box 6806, 113 86 Stockholm
tel 08-54 54 77 00, fax 08-54 54 77 10
www.ksla.se, akademien@ksla.se

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) är en mötesplats för den gröna sektorn. Akademien är en fri och oberoende nätverksorganisation som arbetar med frågor om jordbruk, trädgårdsbruk, livsmedel, skog och skogsprodukter, fiske, jakt och vattenbruk, miljö och naturresurser samt skogs- och lantbrukshistoria. Vi arbetar med frågor som berör alla och som intresserar många!